

NYÍREGYHÁZI FŐISKOLA
TERMÉSZETTUDOMÁNYI FŐISKOLAI KAR
MATEMATIKA ÉS INFORMATIKAI INTÉZET

Az Európai Unió kisvállalkozás- politikája és fejlesztése.

Konzulens
Tanyiné Kocsis Anikó
főiskolai adjunktus

Készítette
Petőh Sándor
informatikus könyvtáros-számítástechnika
szakos hallgató

Nyíregyháza, 2007.

Tartalom

1. Bevezetés	3
2. A vállalkozásokról általában	6
2.1. A vállalkozások definíciója és jogi ismérvei	6
2.2. A vállalkozások mennyiségi ismérvei	8
2.3. A vállalkozások minőségi jellemzői	10
3. Az Európai Unió stratégiái a vállalati szektor fejlesztésére	11
3.1. Európai Charta	11
3.1.1. Elvek	11
3.1.2. Fő cselekvési irányok	12
3.2. A Lisszaboni Program	16
3.3. Kisvállalati Charta	18
3.4. Zöld Könyv	18
3.5. Isztambuli Konferencia	20
4. A kis- és középvállalkozások Magyarországon	22
4.1. A kis- és középvállalkozások gazdaságban betöltött szerepe	23
4.2. Vállalkozások életpályája	25
4.3. A hazai vállalkozások SWOT elemzése	27
4.3.1. Erősségek	28
4.3.2. Gyengeségek	29
4.3.3. Lehetőségek	31
4.3.4. Veszélyek	33
4.4. A kis- és középvállalkozások támogatása hazánkban	34
4.4.1. A vállalkozásösztönző működési környezet kialakítása	36
4.4.2. A forráshoz jutás megkönnyítése	42
4.4.3. A vállalkozások versenyképességét javító fejlesztések	43
4.4.4. Pályázati konstrukciók	43
4.5. A kis- és középvállalkozások fejlesztésének jövőképe	45
5. Összegzés	48
6. Táblázatok jegyzéke	50
Felhasznált irodalom	52
Mellékletek	55

1. Bevezetés

Szakedolgozatomban az Európai Unió vállalkozásainak – elsősorban a kis-középvállalkozásainak (továbbiakban KKV) - helyzetét, valamint az ezek innovációs törekvéseinek támogatására kialakult gazdaságpolitikai eszköztár elemeit, és az egyes módszerek hatásmechanizmusát próbálom áttekinteni.

A XIX., sőt még a XX. században is alapvetően a nagyvállalatoknak tulajdonítottak fontos szerepet, és a kicsikkel nem is nagyon foglalkoztak. Az 1970-es évek olajválsága után azonban változtak a gazdasági folyamatok. A vállalati versenyképesség egyik legfontosabb tényezőjévé a rugalmasság vált, és ennek köszönhetően újonnan alapított kisvállalatok – például a Microsoft, a Cisco Systems, a Yahoo – váltak a gazdasági dinamizmus fő motorjaivá. Ez alapvetően a kis- és közepes vállalatok felértékelődéséhez vezetett az ipar- és vállalat-gazdaságtan felfogásmódjában, valamint a gazdaságpolitika gyakorlata terén. A gazdaságpolitika világszerte szintén egyre többre értékeli a szféra szerepét a foglalkoztatásban, a lakossági szükségletek magas színvonalú kielégítésében és a műszaki haladás elősegítésében. Egyre jobban figyelemmel kísérik a kis –és középvállalatok számának, helyzetének, teljesítményeinek alakulását a szubszidiaritás¹ követelményeinek figyelembevételével. A nyugat-európai KKV politikában négyféle döntéshozatali szintet különböztetnek meg: közösségi szint, tagállami szint, regionális szint, helyi önkormányzati szint. Azt, hogy az EU-ban egy politika (így a KKV politika is) a közpolitika mely szintjén valósuljon meg, az úgynevezett szubszidiaritási elv határozza meg. Mindez a KKV politikában tagországokként hatalmas eltéréseket tesz lehetővé. Néhány országban, mint pl. Liechtensteinben, Svájcban, Izlandon, valamint Nagy-Britanniában a KKV-politika a gazdaságpolitika részét képezi, míg máshol, pl. Németországban és Belgiumban a föderális struktúra lehetővé teszi, hogy regionális szinten alakítsák ki a KKV-politikát.

Egyre sokoldalúbban segítik a „kicsiket” a „nagyokkal” szembeni versenyhátrányaik ellensúlyozásában. Az Európai Unió pedig messzemenően fontosnak ítéli a kicsik érdekeinek védelmét, és mindig számos programmal segíti fejlődésüket.

Az Unióban a vállalat alapítással kapcsolatos gyakorlati tudnivalók és lépések mindenütt a nemzeti szabályozás alá esnek, így az országokként eltérő. A

¹ A szubszidiaritás tradicionális értelmezés szerinti követelménye az, hogy a döntések azon a szinten születessenek, ahol az adott tárgykörben a legtöbb információ áll rendelkezésre.

vállalatokra vonatkozó szabályok az EU-ban rendkívül szerteágazóak. Az egységes belső piac zavartalan működésének biztosítására született szinte minden szabály a vállalati magatartásokat szabályozza. A magyar vállaltok letelepedési joga az EU területén ma már biztosítva van, a magyar vállalkozásokra a nemzeti elbánás vonatkozik: például ügynökségeik, különféle képviselőik, leányvállalataik és irodáik számára minden tagállam olyan szabályokat köteles biztosítani, mint saját, illetve más tagállamok vállalkozásai számára. Ebben a tekintetben a csatlakozással várhatóan nagy változás nem volt. A vállalkozásokat érintő magyar jogszabályok nagyrészt már megfelelnek a közösségieknek, hiszen a társasági és cégtörvényünk, valamint egyéb, a társaságok tevékenységét érintő szabályaink már a közösségi szabályozás alapelveivel készültek.

2004. május 1-én 10 ország csatlakozott az Európai Unióhoz. A csatlakozás magával hozta az egységes kereskedelmi szabályokat, az tarifarendszert és az adminisztratív szabályokat, folyamatokat a kibővült Unióban. A csatlakozott országok vállalkozói tisztában vannak azzal, hogy új jogi szabályozókat kell alkalmazniuk a szabványosítás és a minősítés területén, de az, hogy hogyan és honnan juthatnak segítséghez, pénzügyi támogatáshoz, sokszor nem ismert a számukra.

Célom, hogy bemutassam a KKV-szektor szerepét, súlyát, támogatási politikáját az Európai Unióban és Magyarországon. Egyrészt figyelembe szentelek annak, hogy milyen a KKV-k helyzete az Európai Unióban, másrészt megvizsgálom azt, hogy milyen helyzetben vannak a magyar KKV-k az Európai Unió csatlakozás nyomán. A támogatási politikát időrendi sorrendben mutatom be, kiemelve az Európai Chartát és a „több éves vállalat- és vállalkozásfejlesztési programot”. Továbbá a magyar KKV-csatlakozás utáni kilátásait, lehetőségeit elemzem, különös tekintettel a nemzeti fejlesztési tervre és azon belül a KKV szektorral összpontosító Gazdasági Versenyképesség Operatív Programra, az igénybe vehető pályázati forrásokra, elnyerhető összegekre. Végül szeretném ismertetni a jövőre vonatkozó hazai KKV politikát.

A szakdolgozat elkészítése során az elsődlegesen alkalmazott adatgyűjtési és elemzési módszereim a következők voltak:

- a témához kapcsolódó szakirodalom feldolgozása,
- az interneten található legfrissebb információk,
- az Európai Információs Pont, valamint a Kereskedelmi és Iparkamara által kínált kiadványok.

Remélhetőleg sikerül átfogó képet rajzolni a KKV-k helyzetéről, szerepéről a magyarországi és az Európai Unió gazdaságban, valamint számos területen nyújt jól hasznosítható információkat.

2. A vállalkozásokról általában

2.1. A vállalkozások definíciója és jogi ismérvei

Vállalkozásnak tekintünk minden olyan önálló piaci kapcsolatokkal rendelkező, gazdasági tevékenységet folytató szervezetet, amely profitorientáltan gazdálkodik és fő tevékenysége a statisztikai értelemben vett jövedelemtermelés. Az Európai Unió mikro-, kicsi és közepes cégeinek számszerű áttekintését természetesen meg kell előznie annak meghatározása, hogy mi számít vállalkozásnak. A vállalkozások definíciója tagországokként is, sőt tagországokon belül intézményenként is eltér egymástól. Az alábbiakban ismertetem az EU Bizottságának ajánlását arra, hogy hogyan érdemes meghatározni egy vállalkozást²:

- Mikrovállalkozásnak az olyan cég számít, amelynek 10-nél kevesebb alkalmazottja van.
- Kisvállalkozásnak az olyan cég számít, amelynek 10 és 49 közötti alkalmazottja van, a forgalma legfeljebb 7 millió euró, a mérlegfőösszege legfeljebb 5 millió euró, és a cégnek legfeljebb egy negyedét birtokolja olyan (egy vagy több) vállalkozás, amely maga nem KKV.
- Közepes vállalkozásnak az olyan cég számít, amelynek 50 és 249 közötti alkalmazottja van, a forgalma legfeljebb 40 millió euró, a mérlegfőösszege legfeljebb 27 millió euró, és a cégnek legfeljebb egy negyedét birtokolja olyan (egy vagy több) vállalkozás, amely maga nem KKV.

A KKV fogalomból kizárt cégtípusok: az EU statisztikai fogalomrendszerében sem az állami, sem az önkormányzati tulajdonú cégek, sem pedig a bármilyen tulajdonú mezőgazdasági vállalkozások nem számítanak KKV-nek. Ahol a KKV fogalom szerepel, ott csak magáncégek, és kizárólag az úgynevezett nem-elsődleges (non-primary, nem-mezőgazdasági) vállalkozásokra gondolnak. Ennek a megkülönböztetésnek az-az eredete, hogy a farmokra vonatkozó EU szabályrendszer és támogatási rendszer teljesen más eredetű és más logikát követ, mint a többi ágazatban működő kis cégek támogatása.

² 2004. évi XXXIV. Törvény a kis- és középvállalkozásokról

Az Európai Unióban az egyes ágazatoknak megvannak a maguk jellemző, domináns cégméretei, melyek hosszú alkalmazkodási folyamat során alakultak ki, és egyfajta természetes szervezeti optimumot képviselnek.

- A mikrovállalkozások által dominált ágazatokhoz tartozik a kiskereskedelem, idegenforgalom, a pénzügyi közvetítői tevékenység és az egyéb szolgáltatások.
- A kisvállalkozások által dominált ágazatokhoz tartozik a kiadói tevékenység, a nagykereskedelem, a ruházati ipar, a bőr és a fa árucikkek gyártása.
- A középvállalkozások elsősorban az élelmiszer-feldolgozóiparban, a számítógépgyártásban, a közlekedésben, a műanyag iparban, a textiliparban és a gépek és berendezések gyártásában dominálnak.

Az EU több mint 19 millió vállalkozásának, amely a nem - mezőgazdasági szektorokban tevékenykedik, több mint 99% KKV. Ezek a cégek alkalmazzák a közösség munkaerejének 66%-át, és generálják a teljes árbevétel 55%-át. A KKV-k mintegy fele alkalmazottak nélküli. A Közösségben mintegy 40.000 cég kivételével - valamennyi vállalkozás a kis- és középvállalkozások körébe tartozik.

A kis- és középvállalat definíciója

Kritérium	Mikrovállalat	Kisvállalat	Középvállalat
Foglalkoztatottak száma, fő	<10	<50	<250
Éves forgalom vagy mérleg főösszeg, m. euro	-	<7 <5	<40 <27
Függetlenség	-	Egy vagy több intézmény kevesebb, mint 25%-os tőke részesedése, vagy szavazati joga	

Forrás: Commission Recommendation 96/280 EC of April 1996 concerning the definition of small and medium-sized enterprises. OJ.L 107.314.1996.p.4.

Fontos fogalom még az innováció, ami egy ötlet átalakulása vagy a piacon bevezetett új, illetve korszerűsített termékké, vagy az iparban és kereskedelemben felhasznált új, illetve továbbfejlesztett műveletté, vagy valamely társadalmi szolgáltatás újfajta megközelítése.

2.2. A vállalkozások mennyiségi ismérvei

A KKV-k száma az elmúlt évtizedben, valamennyi nagyságcsoportban mintegy 15%-kal növekedett. Az egyes EU országokban a domináns vállalati nagyságkategória általában hosszú gazdaságtörténeti periódus során alakult ki. A vállalati méret igen nagymértékben eltér országok szerint. Igen kicsi az átlagos vállalati méret a mediterrán országokban és Izlandon, míg messze az átlagot meghaladó Ausztriában, Írországban, Luxemburgban és Hollandiában. Ezeknek a különbségeknek egy része a gazdaságok szerkezetéből, ágazatok szerinti megoszlásából adódik, más része a gazdasági fejlettséggel való összefüggésre utal: minél fejlettebb egy ország, annál nagyobb az átlagos vállalati méret. Mindez összefüggésben van a népsűrűség alakulásával is: nagy népsűrűségű országokban a kiskereskedelmi, vagy lakossági szolgáltató vállalatok átlagos mérete is nagy, ez a potenciális fogyasztók nagy számából következik, mint például Hollandia esetében is látható.

Az európai vállalkozások átlagosan feleakkorák, mint a japán cégek, és harmad-negyedakkorák mint az USA-beli cégek. Ez megnyilvánul az alkalmazottak megoszlásában is: míg Nyugat-Európában az összes alkalmazottak kétharmada dolgozik KKV-nél, addig az USA-ban csak az alkalmazottak kétötöde. Ez az eltérés tartósan várható, mert Nyugat-Európában a vállalkozások száma valamennyi nagyságkategóriában folyamatosan hasonló ütemben, évente 1-2 százalékkal növekszik.

E különbségek mellett a kisvállalatok jelentőségét minden EU állásfoglalás újra és újra hangsúlyozza. A 2000-ben Feirá-ban (az akkor még jelölt országok által 2002-ben Mariborban) elfogadott Európai Kisvállalati Charta sokszor ismételt első mondata: „Az európai gazdaság gerincét a kisvállalatok képezik”. A csatlakozó országok Nemzeti Fejlesztési Terveiben a kis-és középvállalatok megerősítése mindenütt, a magyar tervben is nagy súllyal szerepel.

Az is kitűnik a következő táblázatból, hogy a vállalati méretszerkezet valamint a termelékenység és jövedelmezőség alakulása is összefügg, ezek a mutatók a KKV-k esetén kedvezőtlenebbek, mint a nagyvállalatoknál. Kivétel Németország és Luxemburg, ahol nincs nagy különbség a KKV-k és a nagyvállalatok termelékenységében, illetve Belgium, Írország, Luxemburg és Hollandia, ahol a KKV-k jövedelmezőbben működnek, mint a nagyvállalatok. Nem bizonyítható tehát, hogy minden országban alacsonyabb hatékonysággal működnek a kisebb, mint a nagyvállalatok, bár a vizsgált országok többségében ez a helyzet.

A vállalati méret jellemzői országonként, 2000

	Vállalatok száma (1000)	Átlagos vállalati méret (fő)	Domináló méret-kategória*	Relatív munkatermelékenység**		Relatív Jövedelmezőség***	
				Kkv	Nagyváll.	Kkv	Nagyváll.
Ausztria	225	10	kkv	78	142	-9	10
Belgium	545	6	mikro	94	114	16	-28
Dánia	180	9	kkv	85	132	-18	25
Finnország	210	6	nagy	75	136	-19	15
Franciaország	2490	7	mikro	68	164	-17	15
Németország	3550	8	nagy	101	99	-4	5
Görögország	800	2	mikro	96	129	-1	3
Írország	95	10	kkv	47	220	2	-1
Olaszország	4125	3	mikro	89	146	-1	2
Luxemburg	20	10	kkv	103	93	2	-5
Hollandia	555	10	kkv	90	117	1	-1
Portugália	685	5	kkv	85	157	0	0
Spanyolország	2700	5	mikro	70	218	-6	7
Svédország	270	8	nagy	84	126	-5	5
Egyesült Királyság	3490	6	nagy	69	138	-11	7
EU	19930	6	mikro	78	143	-11	12
Izland	25	4	nagy	23	186	-54	8
Lichtenstein	3	6	mikro	89	133	0	0
Norvégia	175	6	kkv	73	164	-12	13
Svájc	320	8	kkv	72	157	-10	9
Nem-EU	525	7	kkv	68	166	-14	12
Europe-19	20455	6	mikro	78	144	-11	12

*Aszerint, hogy melyik vállalati méret dominál a foglalkoztatottak aránya szerint.

**A 19 ország átlagához viszonyított munkatermelékenység (hozzáadott érték/foglalkoztatottak száma alapján számolva).

***A számítás alapja a munkaerőköltségek hozzáadott értéken belüli aránya, az így kapott eredmény viszonyítása a 19 ország átlagához.

Forrás: EIM Business&Policy Research becslése. SMEs in Europe including a first glance at EU candidate countries. Observatory of European SMEs. 2002/2

A statisztikák szerint 2000-ben (Nyugat-) Európa 19 országában (EU 15+ Izland, Lichtenstein, Norvégia, Svájc) a 20.5 millió vállalkozás 93%-a volt mikro, 6%-a kis, 0,8%-a közepes és 0.2%-a nagyvállalat. Mivel az európai vállalatok kisebbek, mint Japánban vagy az USA-ban (az átlagos vállalatméret Európában 6 fő, Japánban 10, az USA-ban 19 fő), ezért míg Európában a foglalkoztatottak 66, addig Japánban csak 33 és az USA-ban 46%-a dolgozik a KKV szektorban.

A KKV-k által teremtett európai munkahelyek száma (az EU-ban ma 74 millió) 1988 óta folyamatosan nő. A KKV-k nemcsak a foglalkoztatásban töltenek be fontos szerepet. A kisvállalatok cserélődése gyorsabb, megszűnésük, alakulásuk gyakoribb és az újonnan alakuló szervezetek – a tapasztalatok szerint – mindig korszerűbb berendezésekkel indítják a termelést, szolgáltatást, ami a termelékenységi színvonalban is megmutatkozik. Több új vállalat indítása, az ezzel járó cserélődés élénkíti a versenyt,

az új vállalatok többnyire magasabb termelékenységgel, jobb versenyképességgel lépnek piacra, a gyengébbeket kiszorítják. A kutatás-fejlesztés inkább a nagyvállalatoknál összpontosul, az innovációk terén viszont hasonló szerepet töltenek be a kisvállalatok is. Bár a statisztikák szerint a nagyvállalatok között magasabb az innovatív szervezetek aránya, mint a KKV-k között, a termék innovációban kisebb a szervezetek mérete szerinti különbség. Ugyanakkor azonban a további évek statisztikai adatai azt mutatták, hogy 1988-hoz viszonyítva 2001-re a foglalkoztatottak száma az Európai Unióban a középvállalatokban 1, a nagyvállalatokban 2 százalékkal csökkent, az 50 fővel elhatárolt kisvállalatoknál 3, ezen belül a 10 fő alatti ú.n. mikro-vállalatoknál 5 százalékkal emelkedett. A kisvállalatok a kedvezőtlennek tűnő hatásokat tehát legyűrték, és rövid idő alatt megtanulták, hogyan használhatják ki az Egységes Piac kínálta új, nagyobb lehetőségeket.

2.3. A vállalkozások minőségi jellemzői

A KKV szektor minőségi ismérvei önmaga belső szerkezetére vonatkozó jellemzőit tárják fel. Ezek nem számszerűsíthető jellemzők, a KKV szektor egészére vonatkoztathatóak. A kisvállalkozások egy legjellemzőbb tulajdonsága a tulajdonosi réteg és a menedzsment személyi összefonódása a vállalati formában, azaz a tulajdonosi és a vállalatirányítási szerepek nem különülnek el egymástól. Ez a jellemző éppen a kis méret miatt alakult ki, mivel ez a hivatali út lerövidülését is eredményez. A munkavállaló személyesen is érdekelt a sikerben és a kudarcban egyaránt. A KKV-k egyénre szabott termékeket és szolgáltatásokat kínálnak. A KKV-k esetében igen gyakori a családtagok alkalmazása és a munkafolyamatokban való közreműködése. A KKV a személyes kapcsolatok rendszerében képes életképesen fennmaradni és működni. Ez mindenképpen igaz mind a külső és belső kapcsolati rendszerekre.

3. Az Európai Unió stratégiái a vállalati szektor fejlesztésére

3.1. Európai Charta

Az Európai Chartát az Európai Tanács 2000. június 13-án fogadott el és írta alá Feira-i ülésén. A kisvállalatok alkotják az európai gazdaság gerincét. Kulcsfontosságú munkahely forrást jelentenek és az üzleti elképzelések táptalajául szolgálnak. Európa erőfeszítései az új gazdaság kibontakoztatására csak akkor lehetnek sikeresek, ha a kisvállalkozás a teendők sorrendjében előre kerül. A kisvállalatok azok, akik a legérzékenyebbek az üzleti környezet minden változása iránt. Ők szenvedik meg elsőként, ha túlzott bürokrácia nehezedik rájuk, de azok is ők, akik elsőként indulnak fejlődésnek a bürokrácia csökkentését és a siker jutalmazását célzó kezdeményezésektől.

Lisszabonban tűzték ki azt a célt, hogy az Európai Unió váljék a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává, amely képes a fenntartható gazdasági növekedésre, több és jobb munkahely teremtésére és nagyobb társadalmi kohézióra. A kisvállalatok tekintendők az innováció, a foglalkoztatás, valamint az Európán belüli társadalmi és helyi integráció fő hajtóerejének.

Mindezekre tekintettel a lehető legjobb környezetet kell biztosítani a kisvállalkozások és a vállalkozási tevékenység számára.³

3.1.1. Elvek

A fenti célból következően:

- méltányolják a kisvállalatok dinamikus képességét, hogy az új piaci igényeknek megfeleljenek, és munkahelyeket biztosítsanak;
- hangsúlyozzák a kisvállalatok fontosságát a társadalmi és a regionális fejlődés elősegítésében, a kezdeményezés és az elkötelezettség példaképeként játszott szerepük mellett;
- a vállalkozást minden felelősségi szinten értékes, produktív szakmai tevékenységnek ismerik el;

³ Román Zoltán: Az EU – csatlakozás és a kis- és középvállalati szektor

- nagyra becsülik a sikeres vállalkozást, amely megérdemli, hogy tisztességesen jutalmazták;
- bizonyos kudarc szükségszerű velejárója a felelős kezdeményezésnek és kockázatvállalásnak, és azt elsősorban tanulási alkalomnak kell tekinteni;
- elismerik a tudás, az elkötelezettség és a rugalmasság értékeit az új gazdaságban.

A kisvállalkozások helyzete az Európai Unión belül jobbra tehető a vállalkozás ösztönzésével, a fennálló intézkedések értékelésével, és - amennyiben szükséges - kisvállalkozás-baráttá tételével, valamint annak biztosításával, hogy a döntéshozók kellőképpen figyelembe vegyék a kisvállalkozások érdekeit. Ebből a célból ígéretet tettek arra, hogy:

- erősítik azt az innovációs és a vállalkozói szellemet, amely az európai vállalatok számára lehetővé teszi a kihívásokkal való szembenézést;
- megteremtik a vállalkozói tevékenységet segítő szabályozási, adóügyi és adminisztratív keretet, és javítják a vállalkozók helyzetét;
- a legkevesebb terhet jelentő, az alapvető közérdekű célkitűzésekkel összhangban álló követelmények alapján biztosítják a piacra való bejutást;
- elősegítik a legjobb kutatási és technológiai eredményekhez való hozzáférést;
- javítják az anyagi forrásokhoz való hozzájutást a vállalat teljes életciklusán keresztül;
- folyamatosan javítják teljesítményünket annak érdekében, hogy az EU az egész világon a legkedvezőbb környezetet tudja biztosítani a kisvállalkozásoknak;
- figyelnek a kisvállalkozások szavára;
- előmozdítják a kisvállalatok legmagasabb szintű támogatását.

3.1.2. Fő cselekvési irányok

A Charta megerősítésével kötelezettséget vállalnak arra, hogy az alábbi cselekvési irányok mentén fognak munkálkodni, a kisvállalkozások igényeinek megfelelő figyelembevételével.

A vállalkozások oktatása és képzése

Európa ápolni fogja a vállalkozói szellemet és a régebbi időből származó újfajta szaktudást. Az üzleti és vállalkozási igények általános ismeretét minden iskolai szinten oktatni kell. Az üzlethez kapcsolódó konkrét modulokat középiskolai, főiskolai és egyetemi szinten az oktatási tervek szerves részévé kell tenni. Ösztönözni és támogatni kell a fiatalok vállalkozási törekvéseit, és megfelelő szakképzési terveket kell kidolgozni a kisvállalatok vezetői részére.

Olcsóbb és gyorsabb indulás

A cégek indulási költségeit a világon a legversenyképesebbé kell tenni. Azokat az országokat, ahol az új cégek engedélyezési eljárása a leghosszadalmasabb és a legterhesebb, ösztönözni kell arra, hogy utolérjék a leggyorsabbakat. Növelni kell a bejegyeztetéshez történő online internetes hozzáférést.

Jobb törvénykezés és szabályozás

A nemzeti csődtörvényeket a helyes gyakorlat fényében kell értékelni. A teljesítményértékelési tevékenységből okulva javítani kell a jelenlegi gyakorlatokat az EU-n belül. Át kell világítani a nemzeti és közösségi szintű új szabályozásokat, hogy felmérjük azoknak a kisvállalatokra és a vállalkozókra gyakorolt hatását. A nemzeti és az európai közösségi szabályokat lehetőség szerint egyszerűsíteni kell. A kormányoknak felhasználóbarát közigazgatási dokumentumokat kell alkalmazniuk. A kisvállalatokat mentesíteni lehet bizonyos szabályozási kötelezettségek alól. Ebben az összefüggésben a Bizottság egyszerűsíthetné a versenyjogi szabályokat, hogy csökkentse a kisvállalkozásokra háruló terheket.

Szakmai ismeretek biztosítása

Törekedni kell annak biztosítására, hogy a szakképzési intézmények, a házon belüli képzési rendszerekkel kiegészítve, megfelelő, a kisvállalkozások szükségleteihez

igazodó szakmai ismereteket nyújtsanak, és egész életre szóló szakképzést és tanácsadást biztosítsanak.

Az online hozzáférés javítása

A közigazgatási hatóságokat ösztönözni kell arra, hogy növeljék az elektronikus úton történő kommunikációt a kisvállalkozói ágazattal. Ily módon a vállalatok az interneten keresztül, vagyis gyorsabban és olcsóbban kaphatnak tanácsokat, készíthetnek kérvényeket, nyújthatnak be adóbevallást, vagy juthatnak egyszerű információkhoz. A Bizottságnak példát kell mutatnia ezen a téren.

Az egységes piac jobb kihasználása

A kisvállalkozások már érzik az európai gazdaságban folyamatban lévő reformok előnyeit. A Bizottságnak és a tagállamoknak tehát folytatniuk kell a folyamatban lévő, a kisvállalkozások számára felhasználóbarát valódi belső piac megvalósítását célzó reformokat az Unión belül a kisvállalkozások fejlődése szempontjából kritikus területeken, beleértve az elektronikus kereskedelmet, a távközlést, a közműveket, a közbeszerzést és a határokon átnyúló fizetési rendszereket. Ugyanakkor olyan európai és nemzeti versenyszabályokat kell erőteljesen alkalmazni, amelyek biztosítják, hogy a kisvállalkozásoknak minden esélyük meglegyen az új piacokra való bejutásra és a tisztességes feltételek közötti versenyre.

Adó- és pénzügyek

Az adózási rendszereket alkalmassá kell tenni arra, hogy honorálják a sikert, ösztönözzék a vállalkozások megkezdését, kedvezményezzék a kisvállalkozások növekedését és munkahely-teremtését, és megkönnyítsék a kisvállalatok létrehozását és utódlását. A tagállamoknak a legjobb gyakorlatot kell alkalmazniuk az adózásban és a személyes teljesítmény ösztönzésében. A vállalkozóknak pénzügyi eszközökre van szükségük ahhoz, hogy törekvéseiket valóra válthassák. A kisvállalatok pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzájutásának elősegítése érdekében:

- Azonosítják és megszüntetik az akadályokat a páneurópai tőkepiac létrehozásának, valamint a Pénzügyi Szolgáltatások Akcióterve és a Kockázati Tőke Akcióterv megvalósításának útjában álló akadályokat;

- A hitelhez és a vállalkozói tőkéhez való hozzájutás megfelelő feltételeinek kialakításával javítani kell a bankrendszer és a kisvállalatok közötti kapcsolatot;
- Javítani kell a strukturális alapokhoz való hozzájutást, és üdvözölni az Európai Beruházási Bank arra irányuló kezdeményezéseit, hogy az induló és a csúcstechnológiát képviselő vállalatok részére rendelkezésre álló anyagi eszközöket növelje, beleértve a saját tőkeeszközöket is.

A kisvállalatok technológiai teljesítményének erősítése

Erősíteni fogják a technológia kisvállalatok részére történő eljuttatásának elősegítését célzó meglévő programjaikat, valamint a kisvállalatok képességét a technológiák azonosítására, kiválasztására és alkalmazására. Ösztönözni fogják a technológiai együttműködést és a technológiák megosztását a különböző méretű vállalatok és különösen az európai kisvállalatok között, a tudás és a technológia kereskedelmi alkalmazására irányuló hatékonyabb kutatási programokat fejlesszenek ki, valamint kialakítják és a kisvállalatokhoz igazítják a minőségi és minősítési rendszereket. Fontos annak biztosítása, hogy a közösségi szabadalmak a kisvállalatok számára rendelkezésre álljanak és könnyen hozzáférhetők legyenek. Ösztönözni fogják a kisvállalatok bevonását a cégek közötti együttműködésbe helyi, nemzeti, európai és nemzetközi szinten egyaránt, továbbá az együttműködést a kisvállalatok és a felsőoktatási és kutatási intézmények között. Ennek érdekében támogatni kell a cégek közötti csoportképződést és hálózatépítést célzó nemzeti és regionális tevékenységet, erősíteni az információtechnológiát alkalmazó kisvállalatok páneurópai együttműködését, terjeszteni az együttműködési megállapodások legjobb gyakorlatát, és támogatni a kisvállalatok együttműködését, hogy javuljon képességük a páneurópai piacokra való bejutásra, és tevékenységük bővítésére harmadik országok piacain.

Sikeres e-üzleti modell és legmagasabb szintű kisvállalati támogatás

A Bizottságnak és a tagállamoknak ösztönözniük kell a kisvállalatokat a legjobb gyakorlati módszerek alkalmazására és az olyan sikeres üzleti gyakorlatok átvételére, amelyek valódi fejlődést tesznek számukra lehetővé az új gazdaságban.

Össze fogják hangolni a tagállamok és az EU tevékenységét, hogy olyan információs és üzleti támogatási rendszereket, hálózatokat és szolgáltatásokat hoznak

létre, amelyek könnyen hozzáférhetők és érthetők, megfelelnek az üzleti vállalkozások igényeinek; és amelyek az EU egész területén biztosítják a mentorok és üzleti szponzorok segítségét és támogatását, beleértve internetes web-oldalakon keresztül is, valamint kihasználják a Kis- és Középvállalkozások Európai Megfigyelőrendszerét.

A kisvállalati érdekek erősebb, hatékonyabb képviseletének kialakítása uniós és nemzeti szinten

Felülvizsgálják, hogy miként vannak képviselve a kisvállalatok érdekei EU és nemzeti szinten, beleértve a társadalmi párbeszéd csatornáját. Elkötelezték magunkat arra, hogy a fenti célok irányában fognak haladni, felhasználva a nemzeti vállalati politikák koordinálásának nyílt módszerét is. Ebből a célból felhasználják a Vállalatok és Vállalkozások Többéves Programját, a gazdasági reformokról szóló Cardiff-i eljárást, a foglalkoztatáspolitikáról szóló Luxemburgi eljárást, valamint más közösségi programokat és kezdeményezéseket. Évente ellenőrizni és értékelni fogjuk az előrehaladást a tavaszi csúcstalálkozók az aktuális témákról szóló bizottsági jelentés alapján.

Hatékony mutatókat fognak alkalmazni az időbeni, illetve a világ legjobbjához viszonyított fejlődés értékelésére, hogy megerősítsék ismereteiket a jobb gyakorlat keresésében minden, a kisvállalkozásokat érintő területen, teljesítményük folyamatos javítása érdekében.

3.2. A Lisszaboni Program

A kilencvenes évek legvégére megérett a helyzet egy egységes utolérési stratégia kidolgozására. A Lisszaboni Program szerint a fő cél az, hogy: „az EU 2010-re a világ legdinamikusabb és legversenyképesebb tudásalapú gazdasága legyen, amely a fenntartható növekedést több és jobb munkahellyel, valamint erősebb szociális kohézióval alapozza meg”.

A Program fő céljait eredetileg három területen fogalmazták meg:

- a növekedés felgyorsítása az európai vállalatok versenyképességének javításával

- az oktatás és a K+F ráfordításainak jelentős bővítésével a fő versenytársakkal szembeni lemaradás csökkentése ezeken a területeken úgy, hogy ez közvetve és hosszabb távon szolgálja a növekedés felgyorsítását is
- a munkaerő piac átalakítása az állami nyugdíjrendszerek tehermentesítése és a munkaerő források jobb kihasználása érdekében. (A nyugdíjkorhatár kitolása megjavíthatná a munkaerő átlagos minőségét. Foglalkoztatási hatásait tekintve lassíthatná - illetve kevésbé költségessé tenné - a társadalom előregedését úgy, hogy a rugalmasabb munkaerő piacon általában bővülne a munkahelyek kínálata.)

A Lisszaboni Stratégia egyik célkitűzése kifejezetten összekapcsolja a KKV és az innováció fontosságát, amikor kimondja, hogy cél „Barátságos környezet létrehozása az induló és fejlődő innovatív vállalatok, különösen a KKV-k számára”.

Az első közösségi KKV politikát 1983-ban fogadták el, az első átfogó keretprogram 1986-ban indult. 1991-ben jelent meg az első több évre szóló program, amelyet azóta három is követett. A 2001-2005-re kidolgozott vállalkozási program megvalósítása 450 millió eurós büdzsével valósult meg. Ennek az „ötéves tervnek” a fő céljai a következők:

- A vállalkozások növekedésének és versenyképességük színvonalának emelése a tudásalapú gazdaságban
- A vállalkozási hajlandóság támogatása
- Az adminisztratív terhek csökkentése és szabályozási előírások egyszerűsítése az innováció, a K+F és a vállalkozásindítás könnyítése érdekében
- A vállalkozások és különösen a KKV-k „pénzügyi környezetének” javítása (a KKV-k finanszírozására szakosodott bankhálózat az EU országokban 85 tagú, több mint tízezer fiókkal)
- Az Uniós programokhoz, szolgáltatásokhoz, hálózatokhoz való könnyebb hozzájutás (Euro Info Központok működtetése)
- A Best practice, azaz a legjobb tapasztalatok elterjesztése, ezek jobb integrálása a jelenlegi innovációt ösztönző eszközökhöz.⁴

3.3. Kisvállalati Charta

⁴ Román Zoltán: Az Európai Unió gyakorlata

Mérföldkőnek tekinthető a 2000-ben elfogadott Kisvállalati Charta, amely az alábbi 10 területen fogalmaz meg feladatokat a KKV-k érdekében (és évenkénti jelentésben ezek teljesítését tőlünk is számon kéri):

- Vállalkozásra való oktatás és képzés
- Olcsóbb és gyorsabb vállalkozás-indítás
- Jobb törvénykezés és szabályozás
- Szakmai ismeretek biztosítása
- Az online hozzáférés biztosítása
- Az egységes piac jobb kihasználása
- Adó és pénzügyek
- A technológiai teljesítmény erősítése
- Sikeres üzleti modell és magas színvonalú támogatás
- A kisvállalati érdekképviselet erősítése uniós és nemzeti szinten

Magyarország a többi csatlakozó és jelölt országgal együtt 2002. áprilisában írta alá Mariborban az EU 2000-ben elfogadott Európai Kisvállalati Chartáját, mely 10 vonalon jelent kötelezettségvállalást a kisvállalatok erősítése terén. Azóta ennek teljesítéséről nekünk is évente beszámolót kell készítenünk, ezeket az EU Vállalati Főigazgatósága értékeli, összegezi és a tapasztalatokat konferencián is megvitatja. A 2004. évi konferencia június utolsó napjaiban Dublinban volt és az egyik kiválasztott téma, melyre a tapasztalatcserét összpontosították, az innováció és technológiai transzfer volt.⁵

3.4. Zöld Könyv

A korszerű felfogás az innovációk, a verseny élénkítése, a gyenge vállalatok kiszorítása kapcsán különösen fontosnak tekinti nagyszámú új vállalat indítását, bizonyos fokú „cserélődést”. Főként ez motiválta a Zöld Könyv közre adását és véglegesítéséhez - hogy majd az EU Fehér Könyvként jelentesse meg - észrevételek, javaslatok kérését, a csatlakozó országoktól is. A Zöld Könyv a vállalkozás lényegét az egyén olyan motivációjában és képességében látja, amellyel felismer és kihasznál egy lehetőséget új érték vagy gazdasági siker létrehozásához, új vagy már működő, nemcsak kis-, hanem nagyvállalatban is. A vállalkozáserősítő politika feladatait három szinten

⁵ Román Zoltán: Az Európai Unió gyakorlata

fogalmazza meg: az egyének, a vállalatok és a társadalom szintjén. A vállalkozó társadalom megteremtésének három pillérét így jelöli meg:

- Bontsuk le a korlátokat a vállalatok indítása, fejlődése, növekedése előtt
- Legyen egyensúlyban a vállalkozói kockázatvállalás és elérhető eredmény
- A társadalom értékelje a vállalkozást

Részletesebben:

- növelni kell a vállalkozási készséget
 - a vállalkozói képességeknek (az oktatás keretében történő) fejlesztésével
 - a piacra lépés korlátainak a lebontásával és
 - a vállalkozói kockázatvállalástól várható eredmény növelésével
- támogatni kell a vállalatok fejlődését
 - a vállalkozó-barát szabályozási környezet kialakításával
 - az adók és járulékok mérséklésével
 - a szakképzett munkaerő-kínálat megteremtésével
 - a tőkepiac (a finanszírozási lehetőségek) bővítésével
 - az innovációk segítségével és
 - a vállalaton belüli vállalkozási lehetőségek kialakításával erősíteni kell a vállalkozás társadalmi megbecsülését
 - az esetenkénti kudarcok jobb elfogadtatásával és
 - a vállalkozói gondolkodás terjesztésével a szociális szférában, illetve a szövetkezetek, társulások, alapítványok körében is.

A vállalkozói gondolkodást, készséget, kedvet a Zöld Könyv mindenekelőtt vállalkozásra ösztönző társadalmi légkör és gazdasági környezet teremtésével kívánja és javasolja előmozdítani. Ennek keretében a finanszírozási gondok kezelése során az egyedi pénzügyi támogatásoknak csak kiegészítő szerepet szán. Az ilyen támogatások ugyanis torzítják a versenyfeltételeket és a vállalkozói döntéseket, emellett ezekhez mindig csak a kisvállalatok töredéke juthat és jut hozzá. Ezt az utóbbi ténytet egyébként az előző kormányzati ciklusok hazai példái, a Széchenyi Tervről készített elemzések is bizonyították. KKV-stratégiánkban és programjainkban az egyéb lehetőségekkel, feladatokkal szemben ma is túlságosan nagy hangsúlyt kapnak a támogatások.

3.5. Isztambuli Konferencia

Az innováció és KKV-politika összefonódására mutatnak az ez év júniusában rendezett két nagy nemzetközi KKV konferencia ajánlásai is. Az OECD⁶ első nagyszabású miniszteri konferenciáját a kis- és középvállalatok helyzetéről és erősítésük feladatairól 2000. júniusában rendezte. A 2004. júniusában Isztambulban rendezett konferencia ennek folytatása volt, most már ezzel a sokat mondó címmel: „A vállalkozás és az innovatív KKV-k előmozdítása egy globális világban. Egy felelősebb és befogadóbb globalizáció felé”. Az első OECD Miniszteri KKV-konferencia ajánlásainak megvalósításával közben is foglalkoztak, az ún. „bolognai folyamat” keretében és a 2. konferenciát azután több nagyobb rendezvénnyel és OECD bizottsági ülésekkel is előkészítették. A fontos előkészítő rendezvények sorában szerepelt a Budapesti konferencia is, 2003. szeptember 8-10-én a „Vállalkozás egy globális gazdaságban: stratégiák és politikák” címmel. Az Isztambuli konferencia első napján Vállalati Szimpoziумot rendeztek, „A kis- és középvállalatok versenyben egy tudás gazdaságban” címmel, majd 5 műhelyvitára került sor:

- vállalkozás és KKV innováció
- a KKV innováció eszközei
- a KKV magatartás rendszerezettebb statisztikai mérése felé
- KKV-k a globális gazdaságban
- a KKV-k növekedést segítő szerepének erősítése

A konferencia felhívta a figyelmet arra, hogy nem elég általánosságban vállalkozáserősítő politikát folytatni, a vállalkozások számára kedvező feltételeket a vállalkozók különböző csoportjainak igényei szerint differenciálni kell. Lehetnek pl. olyan kisvállalkozók (önfoglalkoztatók), akik nem akarják bővíteni üzleti tevékenységüket, míg mások hajlandók kockázatot vállalni a növekedés érdekében – mindkét csoportnak megfelelő feltételeket kell biztosítani. Ugyancsak sajátos szabályozási, működési feltételek lehetnek kedvezőek az újabban ösztönözni kívánt női vállalkozók vagy a kisebbségek számára. A konferencia az „Isztambuli Miniszteri Nyilatkozat az innovatív és nemzetközileg versenyképes KKV-k növekedésének elősegítéséről” címmel fogadott el egy dokumentumot és ezzel zárult. Látható tehát,

⁶ Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete

hogy lényegében az egész konferencia középpontjában az innováció, az innovációk elősegítésének kérdései álltak.

4. A kis- és középvállalkozások Magyarországon

A kis-és középvállalkozások (KKV) fejlődését egy évtizede folyamatosan vizsgálják hazánkban és nemzetközi viszonylatban is. A tartós figyelmet alapvetően a gazdaságok foglalkoztatási politikája indokolja, a szektorban tevékenykedők ugyanis a foglalkoztatottak mintegy kétharmadát teszik ki. A KKV-szektor vizsgálata komplex módon két vetületben történik; egyrészt az ECOSTAT vállalati adatbázisa alapján a reguláris statisztika és a mérlegbeszámolók adatai szerint, másrészt a reprezentatív cégfelvétel eredményeinek felhasználásával. Az eredmények azt tükrözik, hogy hazánkban a piacgazdaság jórészt kialakult, a vállalati struktúra közelít a fejlett országokban jellemző szerkezethez. Az új struktúra az állami tulajdon lebontásával egyidejűleg alakult ki, gyors létrejöttében a külföldi tőke szerepe volt a meghatározó. A KKV-k a foglalkoztatásban jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy a rendszerváltozás időszakában a munkanélküliség kezelhető mértékű maradt. A szektor hatékonysága alacsonyabb a nagyvállalatokénál, de még jövedelmező. Alapvetően a hazai igények kielégítésében vesz részt, külpiazi értékesítése mintegy 15 százalék. A reprezentatív felvétel a vállalati várakozásokat tudakolta. A KKV-k a hazai konjunkturális hatásokat érzékelték megbízhatóbban, míg a közép-és nagyvállalatok a nemzetköziet. A hazai KKV-k beszállítói szerep még kialakulóban van, technikai fejlettsége közepes és egyenetlen. A kilátásba helyezett támogatásokkal a szektor néhány éven belül megerősödhet.

Hazánkban a vállalkozói szektor gazdasági súlya, fejlődést meghatározó szerepe ma még kisebb, mint az iparilag fejlett országokban. A piacgazdaság kialakulása még nem fejeződött be, továbbra is a mikro-és kisvállalkozások számának gyarapodása a jellemző, emellett töretlen dinamizmussal fejlődnek a társas kisvállalkozások is, míg a legproduktívabbnak számító közép-és nagyvállalkozások együttes száma inkább csökken. Az optimális szerkezet kialakulásához nélkülözhetetlen közepes méretkategóriákban a vállalkozások még nem elég fejlettek, gazdasági szerepvállalásuk nem éri el a harmonikus, kiegyensúlyozott fejlődéshez szükséges szintet.

4.1. A kis- és középvállalkozások gazdaságban betöltött szerepének fő jellemzői

Magyarországon a vállalkozások számát tekintve meghatározóak a kis- és középvállalkozások. Számuk növekvő, a 2003. év végén 880 ezer volt. Arányuk a vállalkozások köréből 99, 9%. Az összes regisztrált vállalkozáson belül a gazdaságilag aktív, működő vállalkozások aránya növekvő. Ezen belül is nagyobb mértékben nő a társas, mint az egyéni vállalkozások száma. A vállalkozások több mint 60%-a alkalmazott nélküli, egyharmada pedig mikrovállalkozás.

A legtöbb vállalkozás a szolgáltatások területén tevékenykedik, ezt követi az ipar és a mezőgazdaság. A vállalkozások területi megoszlása az utóbbi években alig változott. Budapesten és Pest megyében található a legtöbb vállalkozás. Az összes társas vállalkozás több mint 40 %-a működik a fővárosban. Az egyéni vállalkozásoknál ez az érték csak 20 %. A kis- és középvállalkozások jelentős szerepet töltenek be az ország gazdasági életében.

A mikro-, kis- és középvállalkozások foglalkoztatják az alkalmazottak mintegy 60 %-át, a bruttó hozzáadott értéknek csaknem 40 %-át állítják elő és az exportértékesítés közel 20 %-át realizálják. A mikro-, kis- és középvállalkozások gazdálkodását magas munkaerő- és alacsony tőkeintenzitás jellemzi. Jóval nagyobb mértékben részesednek a foglalkoztatásból, mint az árbevételből vagy a jövedelemtermelésből. Ez a tény önmagában természetes, de nemzetközi összehasonlításban a magyar kis- és a nagyvállalkozások közötti különbség meglehetősen nagynek tűnik, és a rés inkább nyílik, mint záródik.

Magyarország és az EU régi tagállamai kis- és középvállalkozásainak egyes minőségi jellemzőit összehasonlítva megállapítható, hogy míg a vállalkozások számát és a foglalkoztatásban betöltött szerepét tekintve a magyar kis- és középvállalkozások nem mutatnak jelentős eltérést a régi tagállamokhoz képest, addig jelentős elmaradások figyelhetők meg a jövedelemtermelésben és az exportban. Mindez kiemeli annak a fontosságát, hogy a kormányzati intézkedések fókuszába a kis- és középvállalkozások versenyképességének javítását kell helyezni.

1999 és 2002 között a legtöbb vállalkozás az ingatlanforgalmazás, ingatlan bérbeadás, gazdasági szolgáltatások területén működött, ezt követte a kereskedelem, majd az ipari és az építőipari ágazat. Jelentős számú vállalkozás foglalkozott egyéb közösségi szolgáltatással és szállítással, valamint vendéglátással. Csak ezután következtek a vállalkozói engedéllyel rendelkező mezőgazdasági vállalkozások.

Az ingatlanügyletek és a kereskedelem területén működött az összes vállalkozás több mint fele. A mezőgazdaságban, iparban és a kereskedelemben tevékenykedő vállalkozások száma az évek során csökkent, míg a szolgáltatások területén, főként a pénzügyi szolgáltatásokban működőké nőtt. Az építőipari, az oktatási, az egészségügyi és az egyéb közösségi szolgáltatást végző vállalkozások aránya növekedett.

A működő vállalkozások százalékos megoszlása ágazat szerint, 1999-2002

	1999	2000	2001	2002
Mezőgazdaság	4,8	4,6	4,5	4,4
Ipar	10,5	10,0	9,9	9,6
Építőipar	8,4	8,5	8,7	8,8
Kereskedelem	26,2	24,8	23,6	22,9
Vendéglátás	5,3	5,0	4,9	4,8
Szállítás	5,7	5,4	5,2	5,1
Pénzügyi szolgáltatás	2,3	2,6	2,6	2,5
Ingatlanügyletek	26,1	27,9	29,3	30,0
Oktatás	1,8	2,1	2,4	2,6
Egészségügy	2,6	2,7	2,7	2,8
Egyéb szolgáltatás	6,3	6,4	6,3	6,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH

A vállalkozások területi megoszlása a 2000-es évek elején alig változott. Budapesten és Pest megyében található a legtöbb vállalkozás. Feltűnő volt azonban a társas vállalkozások koncentrációja Budapesten. Az összes társas vállalkozás több mint 40 %-a működött a fővárosban. Az egyéni vállalkozásoknál ez az érték csak 20 % volt. Vidéken ezek az arányok fordítottan alakultak, ott az egyéni vállalkozások másfél - két és félszeresen meghaladták a társas vállalkozások arányát.

A működő vállalkozások régiók szerinti megoszlásában 2000-ig folyamatosan nőtt a közép-magyarországi régió részesedése, majd 2001-2002-ben 39,1-39,2%-ra csökkent. Emellett 1999. és 2002. között 0,3%-kal nőtt a közép-dunántúli és az észak-alföldi, valamint 0,2%-kal az észak-magyarországi és nyugat-dunántúli nagyrégió részaránya. Ugyanezen időszak alatt a dél-dunántúli és a dél-alföldi régió részaránya 0,3%-kal csökkent.

A hazai kis- és középvállalkozások régiók közötti megoszlását a 2. számú melléklet ismerteti.

4.2. A vállalkozások életpályája

Az új vállalkozások alapításának trendje az 1992-től 2000-ig terjedő időszakot tekintve csökkenő. Évente mintegy 18-26 ezer vállalkozás szűnt meg, kivételt az 1996-os év jelentett a megszűnések kiugróan magas számával. A vállalkozásindítás kezdeti nehézségei miatt az alakulás évében jelentős számú vállalkozás szűnik meg. Pozitívumként könyvelhető el azonban az, hogy minden évben több vállalkozás alakult, mint ahány megszűnt.⁷

2000-ben a vállalkozások 35 %-a 7 évnél, 55 %-a 5 évnél régebbi alapítású volt. A társas vállalkozások negyede volt csak 2 évesnél fiatalabb. 1992 és 2000 között a vállalkozások csaknem fele maradt saját kategóriájában, nagyobb részük azonban méretkategóriát váltott.

2003. év végén létszámbővítést a vállalkozások 8, valamilyen, a vállalkozása szempontjából jelentős beruházást 48 %-a tervezett. A kisebb vállalkozások felől a nagyobbak felé haladva a beruházó vállalkozások aránya növekedett. A vállalkozásoknak csak egy kis hányada törekszik beruházás végrehajtására és létszámbővítésre. Ez azonban nemcsak a hazai vállalkozásokra jellemző. Nemzetközi tapasztalatok is azt mutatják, hogy a vállalkozások 80-90 %-a nem kíván növekedni. A növekvő vállalkozások aránya csökkent, a nem növekvőké nőtt.

A működő társas vállalkozások száma és megoszlása, 1992-2000

	A vállalkozások száma		Megoszlása (%)	
	1992	2000	1992	2000
Alkalmazott nélküli	46 126	78 928	41,5	29,4
Mikrovállalkozás	44 532	159 974	40,1	59,6
Kisvállalkozás	10 548	18 468	9,5	6,9
Középvállalkozás	3 860	7 524	3,5	2,8
Nagyvállalkozás	6 064	3 392	5,5	1,3
Összesen	111 130	268 286	100,0	100,0

Forrás: Magyar Gazdaságelemző Intézet Kht.

1992 és 2000 között a társas vállalkozások száma 111-ről 277 ezerre nőtt. A méretkategóriákon belüli arányok is változtak: a mikrovállalkozások aránya nőtt, az összes többié csökkent. Ezekben az években a vállalkozások között, a méretkategóriát tekintve óriási átrendeződés zajlott. A vállalkozásoknak kevesebb, mint fele, 49,4

⁷ Pakucs j. – Papanek G.: Magyar kis-közepes vállalatok innovációs képességeinek fejlesztése

százaléka maradt csak saját kategóriájában, vagyis, 1992-ben és 2000-ben is egyaránt mondjuk mikrovállalkozás volt. Nagyobb részük azonban méretkategóriát váltott, növekedett, vagy zsugorodott. A vállalkozások 33 százaléka került nagyobb méretkategóriába, vagyis növekedett, 18 százaléka zsugorodott. Mind a növekedés, mind a zsugorodás átfogta a változások lehetséges teljes spektrumát: alkalmazott nélküli vállalkozások nagyvállalatokká fejlődtek és nagyvállalatok alkalmazott nélküli vállalkozásokká húzódtak össze.

Ezt jellemzi az alábbi táblázat, mely az 1992-ben és 2000-ben egyaránt létezett társas vállalkozások nagyságát hasonlítja össze.

A vállalkozások aránya létszám-kategóriánként, 1992-2000

Létszám-kategóriák 1992-ben	Létszám-kategóriák 2000-ben					
	Alkalmazott nélküli	Mikro- vállalkozás	Kis- vállalkozás	Közép- vállalkozás	Nagy- vállalkozás	Összesen
Alkalmazott nélküli	13,0	21,2	2,3	0,8	0,2	37,6
Mikrovállalkozás	7,6	28,8	4,6	1,3	0,3	42,6
Kisvállalkozás	0,9	2,9	4,0	1,4	0,3	9,5
Középvállalkozás	0,3	0,5	1,1	1,8	0,6	4,3
Nagyvállalkozás	0,4	1,5	1,1	1,3	1,7	6,1
Összesen	22,2	54,9	13,0	6,7	3,2	100,0

Forrás: Az APEH adataiból számítva

4.3. A hazai vállalkozások SWOT-elemzése ⁸

Erősségek

- A gazdasági átmenet több mint tíz éve alatt kompetitív környezetben szerzett tapasztalatok
- Rugalmasság, gyors adaptációs készség, specializáció
- Kapcsolati tőke tudatos felhasználása az üzleti kapcsolatok építésében

Gyengeségek

- Az európai színvonaltól jelentősen elmaradó jövedelemtermelő-képesség és termelékenység
- Technikai elmaradottság
- Termelési és működési kultúra, a marketing szemlélet hiánya
- Tőkehiány és finanszírozási forráshoz jutás nehézségei
- Hiányos ismeretek külföldi és EU piacokról

Lehetőségek

- A gazdasági szolgáltatások széles spektrumának kínálata
- A globalizáció kedvező hatásainak érvényesülése (olcsóbb inputok, javuló hozzáférés a külföldi piacokhoz)
- Csatlakozás miatt bővülő piac
- Adminisztrációs terhek csökkentése
- Vállalkozói hálózatok kialakítása
- Jó innovációs képesség fejlesztése és jobb piaci kihasználása

Veszélyek

- A nagy cégekkel szembeni versenyhátrány nő
- Nemzetközi összehasonlításban magas munkaerőköltség
- Az infokommunikáció használatának alacsony szintje és lassú terjedése és ebből adódóan a globális versenypozíció romlása

⁸ Losoncz Miklós: Európai Unió kihívások és magyar válaszok

4.3.1. Erősségek

A gazdasági átmenet több mint tíz éve alatt kompetitív környezetben szerzett tapasztalatok

A rendszerváltozás óta eltelt tizenhat esztendő alatt a hazai kis- és középvállalkozási szektor fejlődése hosszú utat járt be a korai átmeneti - gazdasági válságoktól sem mentes - időszaktól az érett átmeneti gazdaság fejlettebb, bonyolultabb együttműködési formákat mutató szakaszáig. A kilencvenes évek elejétől lezajlott változások eredményeként többszörösére nőtt a piaci szereplők száma, dominánssá vált a privát tulajdon. Az ezredforduló magyar kis- és középvállalkozói versenykörében működnek.

A hazai kis- és középvállalkozások zöme már rendelkezik több éves vállalkozói tapasztalattal. Nem kevés azoknak a vállalkozásoknak a száma, akik már beszállítói egy-egy nagyobb, hazai, vagy multinacionális cégnek, és megtanulták, hogy beszállítóként milyen minőségi és ellenőrzési követelményeknek kell megfelelniük. E cégek könnyen találhatnak újabb partnereket, tapasztalataik alapján európai unióbeli cégek beszállítóiként is megállják a helyüket.

Rugalmasság, gyors adaptációs készség, specializáció

A gyakori szabályozó változások következtében a vállalkozások nagy része kifejlesztette a rugalmas alkalmazkodás képességét, szükség esetén profilváltásban, vállalkozási forma váltásban, az adómegetakarítási lehetőségek maximális kihasználásában is megnyilvánul.

Kapcsolati tőke tudatos felhasználása az üzleti kapcsolatok építésében

Az elmúlt években a partnerkapcsolatok jelentősen át-, illetve újrendeződtek. A vállalkozásokat a kereszttulajdonlások sűrű szövete köti össze, széles körben elterjedt a tevékenység-kihelyezés, a bedolgozói kapcsolatrendszer. A magyar kis- és középvállalkozások komoly erőssége a kapcsolati tőke tudatos felhasználása az üzleti kapcsolatok építésében.

4.3.2. Gyengeségek

Technikai elmaradottság

A magyar kis- és középvállalkozások eszközparkja, termelési eljárásai gyakran elavultak. A fejlettebb minőségi követelményeket kielégítő termékek előállításának, a kínálati szerkezet rugalmas változtatásának a tőkehiány mellett egyik legfőbb akadálya a korszerűtlen termelés, a hiányzó minőségbiztosítás, az új termelési és értékesítési technikák ismeretének és a logisztikai szemléletnek a hiánya.

Tőkehiány és finanszírozási forráshoz jutás nehézségei

A magyar kis- és középvállalkozások egyik legfontosabb növekedési korlátja az alultőkésítettség. A tőkehiány enyhítése érdekében az elmúlt évtizedben egy sor kedvezményes hitelkonstrukció indult a kis- és középvállalkozások hitelhez jutási esélyeinek javítása céljából, melynek köszönhetően az utóbbi években jelentősen javultak a szektor hitelhez jutásának esélyei.

A tőkehiány enyhítésének a piacgazdaságokban elterjedt másik eszköze a kockázati tőkebefektetés. A Magyarországon üzleti alapon működő kockázati tőketársaságok célpiacát a közepes és nagyobb méretű vállalkozások képezik, a befektetések szűk köre irányul csak kisvállalkozások felé, miközben a működő tőke hiány a vállalkozói körben a leginkább jellemző. Ennek oka a befektetés magas kockázata, a gyenge hozamkilátások, illetve, hogy a befektetések tőkével arányos költsége a kisvállalkozásoknál többszörösen meghaladja a nagyobb befektetések hasonló költségeit.

A kockázati tőke kis- és középvállalkozások finanszírozásában való részvétele nemzetközi összehasonlításban Magyarország helyezése rendkívül rossz. Az okok között az alacsony kínálat mellett nagy szerepe van annak, hogy maguk a vállalkozások nem eléggé felkészültek a kockázati tőke fogadására, komoly averzióval élnek a tulajdonosi jogosítványok bármilyen külső tulajdonossal való megosztásával szemben.

Hiányos ismeretek külföldi és EU piacokról

A magyar kis- és középvállalkozások többsége jelenleg meglehetősen ambivalens érzéseket táplál az EU tagsággal kapcsolatban. Nagy részük alulinformált a csatlakozás pozitív és negatív hatásait illetően egyaránt. Az információ hiány a vállalkozások egy részénél sajnálatos módon az ismeretlentől való – felesleges - félelmeket szül, és tévhitek kialakulásához vezet. A vállalkozók egy másik csoportjára a passzivitás a jellemző. Viszonylag kevés – bár növekvő – azoknak a vállalkozásoknak a száma, akik tudatosan készülnek az EU csatlakozással megnyíló üzleti lehetőségek kihasználására.

A kis- és középvállalkozások informáltsága a hazai jogszabályi környezetről is hiányos, még kevésbé vannak tisztában az európai piacok jogi- és szabályozási feltételeivel, a működésüket befolyásoló szabványokkal. Csekély információval rendelkeznek a versenyfeltételekről, a potenciális versenytársakról, számukra is megnyíló pályázati lehetőségekről, azok feltételeiről.

Termelési és működési kultúra, a marketing szemlélet hiánya

A piaci helytállás nélkülözhetetlen feltétele, hogy a kis- és középvállalkozások széles köre ismerje és alkalmazza a modern értékesítési, termelésszervezési technikákat. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a magyar kis- és középvállalkozások többségének a termelési oldal az erőssége, és egyidejűleg kevésbé van otthon az értékesítési feltételeket illetően, kevésbé van tisztában saját versenyfeltételeivel, nem fektet kellő súlyt a marketing tevékenységre, és nincs is elegendő ismerete az ezek alkalmazásával elérhető potenciális üzleti lehetőségekről.

Az európai színvonaltól jelentősen elmaradó jövedelemtermelő-képesség és termelékenység

A hazai kis- és középvállalkozások termelékenysége és jövedelemtermelő képessége jelentősen elmarad az EU országokéhoz képest. Ennek okai a vállalkozások tőkehiányának, elavult technológiájának, a nem megfelelő vállalkozói ismereteknek tudható be.

4.3.3. Lehetőségek

Csatlakozás miatt bővülő piac

Az Európai Unió a csatlakozás előtt is Magyarország egyik legfontosabb gazdasági, és kereskedelmi partnerének számított. Uniós tagságunk további lehetőségeket nyújt a magyar vállalkozások számára új együttműködések kialakításához, új piaci lehetőségek kihasználásához. A nagyobb piac új elhelyezési lehetőségeket kínál, esély nyílik egy nagyobb, de igényeiben differenciáltabb piaci réseiben való egyenrangú megjelenésre, és új beszerzési és értékesítési kapcsolatok kialakítására. Mindez új távlatot nyit a magyar kis- és középvállalatok fejlődéséhez.

Az értékesítési lehetőségek nemcsak új piacokra való kilépéssel bővíthetnek, hanem betelepülő vállalkozások felé történő beszállítói kapcsolatok erősödésére, új vevők megjelenésére is számíthatunk.

Adminisztrációs terhek csökkentése

A kis- és középvállalkozások adminisztrációs terheinek csökkentésére irányuló kormányzati törekvések már az elmúlt években is megfigyelhetőek voltak. Erre vonatkozóan az egyik legjelentősebb lépés az egyszerűsített vállalkozói adó bevezetése volt 2002-ben. A hazai vállalkozások helyzetét – az adatszolgáltatási kötelezettségüket tekintve - leginkább az adózással összefüggő adminisztráció nehezíti.

A különböző intézmények részére történő többszörös adatszolgáltatások elkerülésével, a vállalkozók adatszolgáltatási kötelezettségének csökkentésével, és a papír- és pénzkímélő elektronikus bevallás létrehozásával a vállalkozások adminisztrációs terhei jelentősen mérséklődnének.

Vállalkozói hálózatok kialakítása

A kis- és középvállalkozások nagyvállalatokkal szembeni lemaradása többek között a méretükből fakadó versenyhátránynak tudható be. Ezen vállalkozói szektor tagjai nem képesek arra, hogy a sikeres piaci helytálláshoz szükséges tevékenységek teljes körét megszervezzék. A kis- és középvállalkozások méretükből fakadó hátrányukat együttműködések, vállalkozói hálózatok, klasszterek kialakításával tudják

kompenzálni. Az utóbbi években megjelent új vállalatfejlődési elemek, vállalkozások fejlődését segítő szervezetek, ipari parkok, inkubátorok, ipari övezetek, is hozzájárulhatnak vállalatközi együttműködések, hálózatok kialakulásához.

Jó innovációs képesség fejlesztése és jobb piaci kihasználása

A kis- és középvállalkozások nagyfokú kreativitással rendelkeznek. Az innovatív kis- és középvállalkozások támogatásával a vállalkozások piaci, értékesítési lehetőségei növekedhetnek, hiszen a piaci rések megkeresésével, újszerű, hatékonyabb üzleti elgondolásokkal, valamint ügyesebb technológiai megoldások révén a fogyasztók igényeit jobban ki tudják elégíteni.

A gazdasági szolgáltatások széles spektrumának kínálata

A kis- és középvállalkozások méretükből adódóan nem rendelkeznek a teljes tevékenységi területüket illetően megfelelő szakemberekkel. Annak érdekében, hogy a piacszerzéshez, a piac megtartásához szükséges eljárások elsajátításához a mikro- és kisvállalkozások minél szélesebb köre tudja igénybe venni az üzleti tanácsadók szolgáltatásait, a kormánytámogatással segíti, ösztönzi a marketing-, logisztikai-, szervezési, stb. szolgáltatásoknak az elterjedését.

A globalizáció kedvező hatásainak érvényesülése (olcsóbb inputok, javuló hozzáférés a külpiacokhoz)

A világgazdaságban zajló globalizációs folyamatoknak köszönhetően éleződő gazdasági verseny megvalósulásával, a vállalkozások erőforrásokhoz való hozzájutásának egyszerűbbé és olcsóbbá válásának köszönhetően a kis- és középvállalkozások méretgazdaságosságból adódó hátrányai csökkenhetnek.

4.3.4. Veszélyek

Nemzetközi összehasonlításban magas munkaerőköltség

Magyarországon a foglalkoztatottak által fizetett járulékok mértéke nemzetközi összehasonlításban is magas. Hazánkban annak ellenére, hogy átlagosan alacsonyak a bérek és a jövedelmek, az alacsony alap után magas adómértéket kell fizetni, ami rendkívül megnöveli a munkaerőköltséget. Ez különösen a kisvállalkozások szempontjából jelent nehézséget, de problémát jelent a középvállalkozások számára is. Külön nehezíti a kis- és középvállalkozások helyzetét, hogy a külföldi tulajdonban lévő vállalkozások magasabb munkabért tudnak fizetni az alkalmazottjaiknak, ennek következtében elszívják a jó szakembereket a hazai kis- és középvállalkozásoktól.

A nagy cégekkel szembeni versenyhátrány

A kis- és középvállalkozások több szempontból is versenyhátrányban vannak a nagyvállalatokhoz képest. Ez elsősorban méretgazdaságossági okokra vezethető vissza. Különösen a kisvállalkozások lehetőségei szerényebbek egy nagyvállalathoz képest, hiszen sok esetben nem rendelkeznek olyan szakemberekkel, akikre munkájuk eredményes elvégzése érdekében szükségük lenne, a piacot illetően kevesebb információ van a birtokukban, a külpiacokat illetően nincsenek bejártott exportpiacaik és közvetlen vállalati kapcsolataik. Jellemző rájuk az alacsony tőkeellátottság és az alacsony színvonalú infrastruktúra, a termelési és működési kultúra, valamint a nyelvismeret hiánya.

Az infokommunikáció használatának alacsony szintje és lassú terjedése és ebből adódóan a globális versenypozíció romlása

A magyar kis- és középvállalkozások nem használják ki az Internet által kínált marketing lehetőségeket. Jelentős részük nem is gondol arra, hogy az Interneten - saját honlappal - történő megjelenéssel széles körben megismertethetné tevékenységét a potenciális üzleti partnerekkel, amiből növekvő értékesítési lehetőségek adódhatnak.

4.4. A kis- és középvállalkozások támogatása hazánkban⁹

A mikro-, kis- és középvállalkozások meghatározására, valamint a fejlődésük előmozdítását szolgáló állami támogatások összefoglalása érdekében az Országgyűlés kihirdette a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvényt, hogy olyan gazdasági feltételek kerüljenek kialakításra, amelyek hosszú távon biztosítják a verseny- és foglalkoztatási képesség növekedését, a versenyhátrányok csökkentését, valamint a vállalkozások felzárkózását az Európai Unió követelményeihez.

A Kormány középtávú (2003-2006) kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégiája, a Széchenyi Vállalkozásfejlesztés Program (SZVP) 2002. második felében került kialakításra és a 1213/2002. (XII. 23.) számú Korm. határozattal elfogadásra.

Jelen stratégia kialakítása során a Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Programon kívül figyelembe vettük a világ fejlett országainak – különös tekintettel az Európai Unióra – vállalkozásfejlesztési gyakorlatát és a nemzetközi együttműködés során megfogalmazott, a kis- és középvállalkozás területére vonatkozó ajánlásokat. Így a stratégia összhangban áll a Kisvállalkozások Európai Chartájával, melyet 2000. június 13-án fogadott el az Általános Ügyek Tanácsa, az Európai Bizottság 2003. évi „Zöld könyvével”, az OECD szervezésében megrendezésre kerülő konferencia keretében 2000. június 15-én elfogadott Bolognai Chartával, valamint a 2004. június 5-én elfogadott Isztambuli Deklarációval.

Az Európa Terv kidolgozásának tartalmi és szervezeti kereteiről szóló 1076/2004. (VII. 22.) számú Korm. határozat értelmében mindenekelőtt szükséges, hogy kerüljön közös feltárássra a 2013-ig, illetve a 2020-ig szóló makrogazdasági trendek elemzésével – a Magyar Köztársaság 2008-ig szóló konvergencia-programjának figyelembevételével – a fejlesztéspolitika lehetséges mozgástere.

A Kormány már a jövő év elején megvitatásra és elfogadásra az Országgyűlés elé kívánja terjeszteni az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptiót (OFK). A fejlesztéspolitikai koncepció majd kijelöli a stratégiai irányokat, amelyek alapul szolgálnak a szakterületi, illetve a horizontális jellegű, valamint a regionális és a kistérségi tervek, programok és intézkedések elkészítéséhez. Vizsgálnia kell továbbá a közösségi fejlesztési forrásoknak a költségvetésre, az önkormányzati rendszerre és a

⁹ Román Zoltán: A kis- és középvállalatok és az EU – csatlakozás Magyarországon

végrehajtásai intézményrendszerre gyakorolt hatásait, továbbá javaslatokat kell tennie a kormányzati munkában érvényesítendő elvekre.

Az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióhoz kapcsolódó szakterületi, regionális stratégiák és programok alkotják az ország konvergencia-programjához illeszkedő és azt támogató, középtávú (2007–) fejlesztési stratégiai tervet: az Európa Tervet. Az Európai Unió kohéziós politikájának reformja során a közeljövőben meghatározandó keretek ismeretében, valamint az ország középtávú fejlesztési stratégiai terve, az Európa Terv alapján később kialakítandó, a közösségi fejlesztési alapok felhasználását meghatározó ország-stratégia: a II. Nemzeti Fejlesztési Terv (2007–2013).

A közösségi kohéziós politikával összhangban a 2005. elejére az Országgyűlés elé terjesztendő Fejlesztéspolitikai Konceptió számára kijelölt fő célkitűzései közül kettő is kapcsolatos a KKV stratégiával. Az első az úgynevezett barcelonai folyamat: a tudásalapú és megújuló társadalom megerősítése, amely magában foglalja a foglalkoztatás bővítését, a tudomány, a kutatásfejlesztés, az innováció és az információs társadalom emberi erőforrásokkal kapcsolatos feltételeinek kialakítását. Másrészt kiterjed a társadalmi befogadás, a hátrányos helyzetűek és kirekesztettek reintegrációjára, az esélyegyenlőségre, fokozottan támaszkodva a közoktatásban és a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci reintegrációjában rejlő lehetőségekre is.

Erre is épül hosszú távon – a lisszaboni folyamat részeként – a gazdasági verseny-képesség folyamatos javítása, kiemelten például a kis- és középvállalkozások fejlesztése, a területi arányosság megteremtése, a különféle gazdasági szervezetek közötti együttműködés fejlesztése. A célkitűzés kiterjed a gazdasági versenyképességet megalapozó kutatásfejlesztésre, az innováció, az információtechnológia széles körű alkalmazására, valamint az ország földrajzi helyzetét optimálisan kihasználó infrastrukturális fejlesztésekre, illetve a versenyképességet befolyásoló olyan területekre is, mint a hatékony közigazgatás, a jog- és belbiztonság, az egészség vagy a települési környezet. Szintén a lisszaboni döntések részeként fogalmazódott meg a „több és jobb (minőségű, magasabb hozzáadott értéket termelő és ezért jobban fizetett) munkahelyet”, tehát a foglalkoztatás bővítését megfogalmazó célkitűzés. A foglalkoztatás bővítésében a kis- és középvállalatok, valamint a szolgáltató szektor játssza a főszerepet, ezért mindkettő támogatása, erősítése a foglalkoztatás szemszögéből is kiemelkedő jelentőségű.

Ha megvizsgáljuk négy, az Európai Unióhoz újonnan csatlakozott közép-európai országot (Szlovákia, Lengyelország, Csehország, Szlovénia) vállalkozáspolitikáját, akkor az elemzett országokban a vállalkozások szerkezete hasonló a magyarországihoz. Az összes vállalkozás mintegy 99%-át a kis- és középvállalkozások adják. A kis- és középvállalkozói szektor jelentős szerepet tölt be a foglalkoztatásban, a magyar vállalatokhoz hasonlóan ők alkalmazzák a foglalkoztatottak mintegy kétharmadát. A vizsgált országokban ezen szektor hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez 45-53% között mozog, hazánkban ez az adat 40% körüli. A kis- és középvállalkozások részesedése az exportból eltérő az egyes országokban. Legnagyobb mértékben a lengyel (45%) és a cseh (36%) kis- és középvállalkozások járulnak hozzá az exporthoz. Hazánkban az export meghatározó hányadát a nagyvállalatok adják, a kis- és középvállalkozások részesedése kb. 20%. A hazai vállalkozások hátránya részben az egyes országokban meglévő különböző KKV definícióval magyarázható. Az új kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény elfogadásával Magyarországon is megemelkedtek az egyes vállalkozói méretkategóriát meghatározó értékhatárok, melynek következtében a jövőben javulni fognak a hazai kis- és középvállalkozások gazdasági teljesítmény mutatói.

A vizsgált négy ország vállalkozásfejlesztési politikájában Magyarországhoz hasonlóan a kis- és középvállalkozások versenyképességének javítását, a pénzforrásokhoz való hozzájutás könnyítését, tanácsadás nyújtását, a vállalkozások modernizációjának elősegítését, vállalkozásbarát környezet kialakítását helyezi előtérbe. Ezek az országok a jövőben a kis- és középvállalkozások versenyképessége növelésének lehetőségeit a vállalkozások közötti együttműködés erősítésében, vállalkozói hálózatok, klasszterek kialakításában, az innovatív vállalkozások támogatásában, a vállalkozások pénzforráshoz való hozzájutásának elősegítésében látják.

4.4.1. A vállalkozásösztönző működési környezet kialakítása

Vállalkozói kultúra fejlesztésének indoklottsága

A kisvállalatok versenyképességét alapvetően az határozza meg, hogy milyen módon és mértékben képesek reagálni a nagyvállalatok magas fokú hatékonyságára. A kisebb vállalkozásokra általánosan jellemző, hogy a nagyokkal ellentétben nem tudják

saját szervezeteiken belül gazdaságosan működtetni azokat a funkciókat, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a gazdálkodásukhoz. Kevesen rendelkeznek olyan ismeretekkel (pl.: számviteli, marketing, jogi ismeretek), amelyek egy vállalkozás sikeres irányításához szükségesek. A vállalkozások sikeres működtetéséhez nélkülözhetetlen a vállalkozói ismeretek és képességek fejlesztése, melynek érdekében 2003. őszétől a gazdasági ismeretek oktatása az általános iskolákban része lett a tananyagnak.

A vállalkozások hatékony működéséhez szükség van megfelelő szintű tájékoztatásra. Ennek érdekében biztosítani kell a vállalkozások alapításához, működtetéséhez, vezetéséhez és fejlesztéséhez szükséges alapvető információkhoz való hozzáférést és a személyes konzultáció, tanácsadás lehetőségét.

Információ-ellátás biztosítása

A hazai kisvállalkozások gyengeségei között említhető, hogy nagy részük nem rendelkezik azokkal az információkkal, az EU piacán hatályban lévő jogi- és szabályozási feltételek, potenciális versenytársak, pályázati és egyéb forrásszerzési lehetőségek, külpiacon való megjelenéshez szükséges ismeretekkel, amelyek hozzájárulhatnak sikeresebb működésükhöz, versenyképességük javításához. A mikro-, kis- és középvállalkozások integrációs felkészítése 2003-ban megkezdődött. Ekkor indult el „Az EU házhoz jön” program, melynek keretében a kistérségek gazdasági súlyát jelentő vállalkozások kaptak szakma-specifikus tájékoztatást. Emellett különböző kiadványok is megjelentek, melyek a csatlakozásra való felkészülést segítették elő. Annak érdekében, hogy a vállalkozások rendelkezzenek a működésükhöz szükséges feltételekkel, a számukra elérhető lehetőségekkel kapcsolatban megfelelő ismeretekkel a továbbiakban is javítani szükséges információ-ellátottságukat.

Adminisztrációs terhek csökkentése

A vállalkozások legtöbb adminisztrációs kötelezettsége a nyilvántartáshoz és adózáshoz kapcsolódik. A kisvállalkozások körében az adminisztrációs terhek csökkentését segítette elő a 2003-ben bevezetett Egyszerűsített Vállalkozói Adó (továbbiakban EVA). Ezt az adózási formát azok a maximum 15 millió forint (ÁFÁ-t is tartalmazó) éves árbevételű gazdálkodók választhatják, akik legalább 2 éve változatlan

formában működnek. Az adó mértéke 15 %, amely kiváltja az ÁFÁ-t, cégautó adót, egyéni vállalkozóknál a vállalkozói személyi jövedelemadót és a vállalkozói osztalékalap után fizetendő személyi jövedelemadót, gazdasági társaságnál a társasági adót és az osztalék utáni személyi jövedelemadót. Az EVA bevezetését követően szerzett kedvező tapasztalatok alapján 2004-ben 15-ről 25 millió forintra emelkedett az adónem választásánál irányadó bevételi értékhatár. Az adónem népszerűségének fő eleme a kedvező adókulcs (15 %) mellett az egyszerűsített nyilvántartás, a minimális adminisztrációs terhek.

Jelenleg a működő vállalkozások 10 százaléka adózik az EVA szerint. Az EVA-s vállalkozások köre 2003-ban a tervezett kétszeresét meghaladóan 31 milliárd forint adót fizetett. 2004-ben várhatóan szintén több adó folyik be az előirányozottnál. Az EVA bevezetéséből származó kedvező tapasztalatok alapján, a vállalkozások működési feltételeinek javítása érdekében a továbbiakban olyan adórendszerek kialakítására kell törekedni, melyekhez az előírások betartása alacsony költséggel jár, az adatkéréseket pedig olyan formában kell megvalósítani, hogy a lehető legkisebb mértékű többletadminisztrációt jelentse a vállalkozásoknak.

Rugalmas munkaerőpiac kialakítása

Az egyéni vállalkozók döntő hányada jellemzően egyedül végzi a tevékenységét. Az általuk foglalkoztatottak és segítő családtagok száma folyamatosan csökken. A társas vállalkozásoknak is fontos jellemzője, hogy harmaduknak nincs alkalmazottja. Az önfoglalkoztatók mellett az 1-4 fő alkalmazottal rendelkező vállalkozások száma domináns. Abban, hogy a vállalkozások nagy része kevés számú alkalmazottal működik jelentős szerepet játszik a magas munkaerőköltség. A kis- és középvállalkozások a foglalkoztatásban jelentős szerepet töltenek be, az alkalmazottak mintegy 60 százalékát foglalkoztatják. Azonban ez nagyban köszönhető annak, hogy Magyarországon jelenleg rendkívül magas számú önfoglalkoztató, vagy 1-2 főt foglalkoztató mikrovállalkozás működik.

Annak érdekében, hogy a versenyképes, stabilan növekedni tudó vállalkozások száma növekedjen szükség van arra, hogy megfelelően képzett munkaerő álljon a vállalkozások rendelkezésére és olyan munkaerőpiaci szabályozás kerüljön kialakításra, amely érdekeltté teszi a vállalkozásokat a munkavállalók alkalmazásában.

Vállalkozásösztönző adórendszer kialakítása

A Magyar Gazdaságelemző Intézet által készített felmérés, - mely a kis- és középvállalkozások növekedését akadályozó egyes tényezők jelentőségét vizsgálja – azt mutatja, hogy a vállalkozásokat, megítélésük szerint a magas adó- és társadalombiztosítási terhek hátráltatják a leginkább a növekedésben.

A vállalkozások növekedését akadályozó tényezők és fontossági mutatói (%)

Tényezőcsoport	1997. november	1998. november	1999. november	2003. október
Szabályozás*	73	68	63	66
Piaci környezet**	49	49	52	51
Finanszírozás***	32	31	37	29
Inputok****	13	15	14	15

* A Szabályozás magában foglalja az adózási és társadalombiztosítási terheket, illetve a gazdasági szabályozás kiszámíthatatlanságát.

** Piaci környezet: erős verseny, tisztességtelen verseny, vállalkozásnak nincs elég megrendelése.

*** Finanszírozás: tőkehiány, hitelhiány, illetve fizetési késedelmek.

**** Inputok: kapacitások korszerűtlensége, beszerzési nehézségek, munkaerőhiány.

Forrás: MGI

Tekintettel arra, hogy az adórendszer a vállalkozások adminisztrációs kötelezettségére és jövedelmezőségére is hatással van, a vállalkozások fejlődése és növekedésének elősegítése érdekében olyan adórendszer kialakítása szükséges, amely hozzájárul a vállalkozási kedv növeléséhez, és fejlesztésre ösztönzi a vállalkozásokat.

Vállalkozásalapítás ösztönzése

Annak ellenére, hogy az utóbbi években történtek lépések a vállalkozásalapítás egyszerűbbé tétele érdekében (a jogi személyiség nélküli vállalkozások alapításához korábban kötelezően előírt jegyzett tőke minimumot eltörölték, korlátozottan, de lehetővé vált a cégek elektronikus úton történő bejegyzése), a vállalkozni kívánóknak még mindig számos nehézséget jelent a cégalapítás.

Tekintettel arra, hogy a kis- és középvállalkozások jelentős szerepet játszanak a gazdasági életben – különösen a foglalkoztatást illetően – a cégalapításhoz kapcsolódó adminisztrációs folyamatok egyszerűsítése, a bejegyzéshez kapcsolódó költségek csökkentése révén könnyebbé kell tenni a vállalkozásalapítást.

A vállalkozásalapítás könnyebbé tétele érdekében tanácsadással, inkubátorházak működtetésével, mikrohitelzéssel és egyéb tőkekonstrukciókkal szükséges segíteni a vállalkozókat.

Együtműködés ösztönzése

A kis- és középvállalkozások számára a hálózatosodás az egyik leghatékonyabb eszköz a méretgazdaságossági hátrányok csökkentésére, mérséklésére. A hálózatosodási folyamat szerves jellegét mutatja, hogy a magyar kis- és középvállalkozások körében viszonylag gyakoriak az egyszerűbb, és informális kapcsolatok, és ezekre épülve terjed a formális együtműködés.

Együttműködésben résztvevő vállalkozások aránya (%)

	Alkalmazot t nélküli vállalkozás	Mikro- vállalkozás	Kis- vállalkozás	Közép- vállalkozás	Összesen
Informális, vagy formális	49,6	57,6	77,2	72,7	58,8
Sem informális, sem formális	50,4	42,4	22,8	27,3	41,2

Forrás: MGI 2003.

A kisvállalkozások a legegyszerűbb együttműködéstől a legbonyolultabbig terjedő skálán alkalmaznak eszközöket arra, hogy növeljék hatékonyságukat. Annak érdekében, hogy a kis- és középvállalkozások nagyvállalatokkal szembeni versenyhátránya csökkenjen, és a kisvállalkozások komplex szolgáltatásokkal tudjanak megjelenni a piacon, és kihasználhassák a méretgazdaságosságból eredő lehetőségeket, a továbbiakban is szükség van a vállalkozások közötti hálózatok, formális együttműködések kialakulásának elősegítésére.

4.4.2. A forráshoz jutás megkönnyítése

Az elmúlt években bővültek a kis- és középvállalkozások külső finanszírozási forrásai. A Kormány a vállalkozások finanszírozási forráshoz jutásának elősegítése érdekében 2003-ban alakította ki a 4 pilléren álló, számos hitelintézettel és szervezettel működtetett kedvezményes hitelrendszert, az ún. 4 lépcsős hitelprogramot. A program úgy került kialakításra, hogy az a vállalkozók méretéhez, finanszírozási igényéhez, élethelyzetéhez igazodjon. A hitelprogram mellett, annak kiegészítéseként egyéb, finanszírozást segítő támogatási konstrukciók is megjelentek.

A program keretében kialakított konstrukciók közül a legsikeresebb a Széchenyi Kártya volt, melynek keretében, - a Kártya 2002. évi bevezetése óta - több mint 18.000 vállalkozó kapott támogatott hitelt, melyhez 60 milliárd Ft hitelkeret párosul. Tekintettel a programok eredményességére és a vállalkozások részéről történő kedvező fogadtatására, célszerű azok jövőbeli folytatása.

4.4.3. A vállalkozások versenyképességét javító fejlesztések ösztönzésének jelentősége

Innováció ösztönzésének fontossága

A gazdaság tartós, kiegyensúlyozott növekedési pályára állításában jelentős szerepet játszik az innováció. Annak ellenére, hogy a hazai kis- és középvállalkozások nagyfokú kreativitással rendelkeznek, az innovatív kis- és középvállalkozások aránya hazánkban jelentősen elmarad az EU átlagától. Különösen jelentős az innovációs elmaradás a kisvállalatok körében.

Annak érdekében, hogy a kis- és középvállalkozások versenyképessége, új értékesítési lehetőségei növekedjenek, új technológiák alkalmazása révén korábban fel nem tárt piaci résekben jelenhessenek meg, szükség van a vállalkozások innovációs képességének erősítésére.

Információ-technológia által nyújtott lehetőségek kihasználásának jelentősége

Az elmúlt években jelentősen nőtt az információs technológia használata a kis- és középvállalkozások körében. A kilencvenes évek végén a számítógépet használó kisvállalkozások aránya nem haladta meg az egyharmadot. 2003-2004-re ez a szám kétharmad fölé került. Gyorsan nőtt az Internet-kapcsolattal rendelkező vállalkozások aránya, ami már csak az alkalmazott nélküli vállalkozások körében marad el az 50 százaléktól, és már a kisvállalkozások között is 80 százalék fölött van. Az információ-technológia azonban a világhálón való megjelenés, az elektronikus kereskedelem alkalmazásával megnyíló új értékesítési csatornák, külpiacon való megjelenés nyújtotta lehetőségek kihasználása révén jelentős mértékben hozzájárulhat a kis- és középvállalkozások további fejlődéséhez.

4.4.4. Pályázati konstrukciók

2003-ban a GKM összesen 12 pályázati támogatási konstrukciót hirdetett meg a Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzatból. A pályázatok a vállalkozások versenyképesebbé válásához szükséges beruházásokhoz, a különféle üzleti szolgáltatások igénybe vételéhez, a hálózatok fejlesztéséhez, a korszerű

minőségbiztosítási és vállalatirányítási rendszerek bevezetéséhez, saját honlap kialakításához, roma kisvállalkozások esélyeinek javításához kínáltak vissza nem térítendő támogatási lehetőséget. Külön pályázat került kiírásra a vállalkozások európai uniós követelményeknek való megfelelésének elősegítése céljából olyan szervezetek (kamarák, érdekszövetségek, szakmai szövetségek) részére, amelyek szakma-specifikus oktatással, információs eszközök készítésével, terjesztésével segítették a vállalkozások EU felkészítését.

A Széchenyi Vállalkozás-fejlesztési Program keretében a Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzatból az utóbbi években kiírt pályázatok nyerteseinek száma 4851, az elnyert támogatások összege meghaladta a 12 milliárd forintot. A befogadott pályázatok 92 %-a esetében született támogató döntés.

A támogatási programok hatásának mérésére kidolgozott pályázatok utóértékelési rendszere 2003. óta működik. Ennek segítségével követhetővé vált a támogatott fejlesztések előrehaladása és a vállalkozások teljesítményének változása, valamint mérhetővé és elemezhetővé váltak a támogatási konstrukciók makrogazdasági hatásai. Az utóértékelési rendszer által szolgáltatott információk elősegítik a megbízhatóbb, megalapozottabb döntések meghozatalát is.

A Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Program keretében meghirdetett 2003. évi pályázati konstrukciókban megfogalmazott célok megegyeznek a Nemzeti Fejlesztési Terv Gazdasági Versenyképességi Operatív Programjának Kis- és középvállalkozás fejlesztési prioritásában megfogalmazott célokkal, így jó alapot teremtettek az EU társfinanszírozás mellett folytatódó pályázati keretek kihasználására.

2004-től EU társfinanszírozás mellett a Gazdasági Versenyképesség Operatív Program keretében a kis- és középvállalkozások részére a GKM öt pályázatot hirdetett meg. Ezek három fő célra koncentrálnak:

- a kis- és középvállalkozások versenyképességének javítását segítő modernizációs célú beruházásokra,
- a vállalkozások együttműködésének, hálózatok kialakításának
- a kis- és középvállalkozások számára nyújtott tanácsadás igénybe vételének ösztönzését célozzák.

A felhívásokra 2004. szeptemberéig 5410 db pályázat érkezett be. Az ehhez kapcsolódóan igényelt vissza nem térítendő támogatás összesen 39 850 millió forint. 2004-2006. években a Strukturális Alapok társfinanszírozásában mintegy 43 milliárd Ft

támogatás érhető el a kis- és középvállalkozói szektor fejlesztésére, 2004-re ez 9,7 milliárd Ft pályázati támogatási lehetőséget jelent. Az EU pályázatok mellett a kizárólag nemzeti forrásból finanszírozott pályázatok köre 2004-ben lényegesen leszűkült.

4.5. A kis- és középvállalkozások fejlesztésének jövőképe

A kis- és középvállalkozások előző fejezetben bemutatott gazdasági és társadalmi jelentősége, a hazánk európai uniós csatlakozásából adódó új gazdasági kihívások, valamint a világpiaci folyamatok alapján a magyar kis- és középvállalkozás-fejlesztés hosszú távú stratégiai küldetését a következőképpen határozzuk meg:

Magyarországon korszerű, széleskörű és az Európai Unió tagállamai közül a leginkább vállalkozásösztönző hatású kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika valósuljon meg a magyar kis- és középvállalkozások versenyképességének növelése érdekében. Annak érdekében, hogy a vállalkozásfejlesztési politika intézkedései fejlett és korszerű módon kerüljenek megvalósításra, szükség van

- a korábbi évek hazai vállalkozásfejlesztési programjai eredményességének, hatásosságának és hatékonyságának értékelésére,
- a vállalkozásfejlesztés területén való aktív nemzetközi együttműködésre (különösen az Európai Unió és az OECD keretében) más országok gyakorlatának megismerése és a vállalkozásfejlesztési politikára hatást gyakorló döntésekkel kapcsolatos eredményes érdekérvényesítés érdekében, valamint
- más fejlett országok sikeres vállalkozásfejlesztési programjai magyarországi bevezetésének vizsgálatára.

A kis- és középvállalkozói szektor jelentős heterogenitása miatt szükséges, hogy a vállalkozásfejlesztés széleskörű eszközzel rendelkezzen, amely az egyes vállalkozói szegmensek különböző szükségletei szerint képes elérni a vállalkozásfejlesztés ösztönzési és fejlesztési célkitűzéseit. Célunk, hogy minél többféle program működjön úgy, hogy a különböző programok szinergia hatások révén javítsák egymás hatásosságát.

A vállalkozói tevékenység ösztönzése érdekében olyan vállalkozásfejlesztési programokat kell meghirdetni és működtetni, amelyek

- fejlesztik, erősítik a vállalkozói kultúrát,

- ösztönzik a vállalkozói tevékenységet,
- erősítik a vállalkozások innovációs képességeit,
- ösztönzik a vállalkozások innovációs tevékenységét,
- elősegítik, ösztönzik a korszerű technológiák, eljárások alkalmazását a vállalkozások termelési és szolgáltatási tevékenysége, valamint a vállalkozás irányítása során.

A stratégiai küldetés elérését szolgáló programok megvalósítása során a IV. fejezetben ismertetett elveket kell alkalmazni, azaz folyamatosan biztosítani kell

- a tisztességes piaci versenyt,
- az egyenlő hozzáférést,
- a programok fenntarthatóságát,
- a programok hatásosságának és hatékonyságának értékelését,
- az átláthatóságot és
- a kiszámíthatóságot.

A vállalkozások sikeres működése szempontjából a szükséges pénzügyi erőforrások rendelkezésre állása kiemelt jelentőséggel bír. A vállalkozások számos különböző célra igényelnek pótlólagos forrást (vállalkozásindítás, beruházás-fejlesztés, forgóeszköz-finanszírozás, likviditás biztosítása, stb.), és a források elérhetősége és a megszerzés feltételei akár a teljes vállalkozás működésének sikerét befolyásolják. Ennek érdekében elő kell segíteni, hogy a kis- és középvállalkozások a forrásszerzési lehetőségek minél szélesebb körét képesek legyenek igénybe venni olyan feltételek mellett, melyek nem térnek el lényegesen a nagyvállalatok esetében alkalmazott kondícióktól.

A forrásszerzési lehetőségek esetében általános üzleti célra, széles körben lehetővé kell tenni az alábbi formákat:

- kis- és középvállalkozói hitelkonstrukciók: elsősorban a vállalkozások alapításához, a fejlesztések megvalósításához, a vállalkozás termelési folyamatainak, forgóeszköz-igényének finanszírozásához és a fizetőképesség biztosításához nélkülözhetetlenek,
- kockázati tőke jellegű forrásbevonás: különösen fejlesztési célokhoz, innovációs projektek megvalósításához, a vállalkozások beindításához nyújt segítséget a vállalkozások részére,

- különböző pénzügyi konstrukciókhoz való hozzáférés: elő kell segíteni, hogy a kis- és középvállalkozások az eltérő finanszírozási célok kielégítésére rendelkezésre álló különböző pénzügyi instrumentumok (hitelgarancia, faktoring, lízing) széles körét legyenek képesek igénybe venni,
- adóterhek mérséklése: az adóterhek csökkentésével, a fejlesztést ösztönző adókedvezmények kiszélesítésével a vállalkozások előre tervezhető többletforrásokhoz juthatnak.

A széles körben és általános vállalkozásfejlesztési célból igénybe vehető forrásokon túl olyan pályázatos formában működtetett vissza nem térítendő és visszatérítendő támogatási formák működtetésére is indokolt, melyek speciális fejlesztési célok ösztönzésére és elősegítésére szolgálnak.¹⁰

¹⁰ Lajtai György: Az uniós csatlakozás és a magyarországi kisvállalkozások

5. Összegzés

Dolgozatomban azzal a fő kérdéssel foglalkoztam, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozásunk milyen kihívásokat, megváltozott környezetet, piaci feltételeket jelent az Uniós kis- és középvállalkozások (továbbiakban KKV-k) számára. A vállalkozások Európai Unió helyzetének meghatározása koránt sem olyan könnyű feladat, azok különböző típusa, országonként kínálkozó különböző saját támogatási rendszereik adta lehetőségek miatt. Nyilvánvaló, hogy az országoknak Európai Unió csatlakozásuk révén egy közös, egységesített támogatási rendszerhez, szabványrendszerhez, tarifarendszerhez és adminisztratív szabályokhoz kell igazodniuk, hogy képesek legyenek vállalkozásaik megtartani versenyképességüket, kiaknázni a csatlakozás nyújtotta lehetőségeket, piacokat.

Elsőként a KKV-k általános sajátosságait mutatom be a 2004. évi XXXIV. törvény és egyéb jellemzők (jogi, mennyiségi és minőségi ismérvek) segítségével. Majd az Európai Unió KKV- támogatási politikájának stratégiáit ismertetem, időrendi sorrendben számba véve a fontosabb intézkedéseket, programokat, elveket és gyakorlatot. Az Európai Chartával kiemelten foglalkoztam, elemezve törekvéseit, elveit és célkitűzéseit. Tehát itt arra voltam kíváncsi, hogy a KKV-k milyen szerephez jutnak ebben a vállalkozásfejlesztési politikában. Arra a megállapításra jutottam, hogy az Unió kiemelt szerepet tulajdonít a KKV-knak, mégpedig abból a meggyőződésből, hogy a régiók versenyképessége nagymértékben függ hatékony működésüktől. Az Európai Unió támogatáspolitikájának az elemzése egyértelműen igazolja, hogy egy olyan gazdaságfejlesztési koncepciót valló közösséghez kapcsolódtunk, amely a KKV-k számára megteremti azt a környezetet, amely fejlődésüket biztosíthatja

Vizsgálódásaim másik célkitűzése az volt, hogy választ kapjak arra, hogy a magyar KKV-k jelenleg milyen helyzetben vannak, hiszen ez jelenti az alapot a jövőbeli teendők megfogalmazásához. A magyar KKV- szektort részletesebben ismertetem, ahol figyelembe vettem a hazai vállalkozások számát, a vállalkozások életpályáját, továbbá elkészítettem a magyar vállalkozások SWOT- analízisét. A támogatási politikákat időrendi sorrendben mutattam be, kiemelve az Európai Chartát és a Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Programot, a magyar KKV-k csatlakozás utáni kilátásait, lehetőségeit elemzem, különös tekintettel a Nemzeti Fejlesztési Tervre, és azon belül a KKV- szektorra összpontosító Gazdasági Versenyképesség Operatív Programra, az

igénybe vehető pályázati forrásokra, elnyerhető összegekre. Megvizsgáltam, hogy a Nemzeti Fejlesztési Terv milyen szerepet szán részünkre az abban megfogalmazott általános és specifikus célok megvalósításában, és, hogy azok mennyiben segítik elő a KKV-k megerősödését, versenyképességük javulását.

Magyarország Európai Unió csatlakozásának egyik közvetlen eredménye, hogy mind a Strukturális Alapoknak, mind a Kohéziós Alapoknak a kedvezményezettjei lettünk. Ez csak akkor jelent ténylegesen új források bevonását, ha a kormányzat képes lesz hazai forrásokat is hozzátenni a területfejlesztés, az infrastrukturális fejlesztések, a vidékfejlesztés céljára és nem utolsó sorban kellően összehangolt terveket, projekteket tud benyújtani a brüsszeli Bizottságnak. Az Európai Unió gyakorlata alapján megállapítható, hogy egy tagország akkor juthat hozzá a közösségi forrásokhoz a Strukturális Alapokon keresztül, ha az általa készített Nemzeti Fejlesztési Terv tartalmaz megfelelő, a régiók igényeivel és elképzeléseivel is találkozó programokat. A projekteknek összehangolt módon komplex és kimutatható területfejlesztést kell eredményezniük, és meg kell felelniük a brüsszeli összes követelményeknek.

A KKV-k versenyhátrányukat együttműködések kialakításával csökkenthetik, mivel méretüknél fogva a sikeres piaci helytálláshoz szükséges egyes tevékenységek megszervezésére sokszor nem képesek. A KKV-k közötti összefogásban rejlő előnyök kihasználása érdekében a piaci versenyt nem torzító termelési, értékesítési, beszerzési társulások, és hálózatok, termék- vagy piacfejlesztési céljából létrejövő együttműködések kialakításának, a beszállítói tevékenység létrehozásához, bővítéséhez szükséges fejlesztések támogatása szükséges.

A KKV-k sok területen – például azonnali fizetőképesség (likviditás), marketing, stb. – aligha vehetik fel a versenyt a nagyvállalatokkal, ugyanakkor a szóban forgó szektor képes leginkább az újításokra, az üzleti elgondolások más oldalról történő, hatékonyabb megközelítésére. Ezáltal nagymértékben hozzájárulhat a gazdaság folyamatos megújulásához, feltéve természetesen, ha rendelkezésre állnak a megfelelő információk és pénzügyi források. A magyar KKV-k helyzetének elemzése megerősítette azt a hipotézisemet, hogy a hazai vállalkozások nem készültek fel kellőképpen az uniós csatlakozásra. Ezt önmagában a fent vázolt helyzet is mutatja. Véleményem szerint maguk a vállalkozások is úgy érzik, hogy még sokat kell még tenniük annak érdekében, hogy a kihívásoknak is meg tudjanak felelni. Versenyképességüket nagymértékben kell erősíteni, ami jelentős beruházásokat követel meg, amelyekhez természetesen forrásokra is szükségük van. Leginkább a piaci,

marketing területen érzem felkészületlennek a hazai KKV-kat. Az uniós támogatási rendszerrel nemigen vannak tisztában, kevés az ismeretük a pályázati rendszerről, illetve az oktatási és képzési lehetőségekről.

Összefoglalva megállapítható, hogy a KKV-k versenyhelyzetének erősítése mind a gazdaság általános versenyképessége, mind a regionális egyenlőség szempontjából elsőrendű fontosságú.

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat

KKV definíciója 7

2. táblázat

A vállalati méret jellemzői országonként, 2000 9

3. táblázat

A működő vállalkozások százalékos megoszlása ágazat szerint, 1999-2002 23

4. táblázat

Működő társas vállalkozások száma és megoszlása, 1992-2000 24

5. táblázat

A vállalkozások aránya létszám-kategóriánként, 1992-2000 25

6. táblázat

A vállalkozását növekedését akadályozó tényezők és fontossági mutatói 38

7. táblázat

Együttműködésben résztvevő vállalkozások aránya 40

Felhasznált irodalom

1. Farkas György: Tapasztalatok a magyar vállalatok EU – felkészüléséről
Gazdaság, Vállalkozás, Vezetés 1998/1-2. 30-39. oldal
2. Flamm Benedek László: Kulcs a sikeres EU-Pályázatokhoz - A tagállamok tapasztalatai és gyakorlata
Budapest, Európai Unió Munkacsoport Közhasznú Diákegyesület, 2003.
3. Flamm Benedek László és Nagy Sándor Gyula: Belépődíj - A magyar EU-csatlakozás kérdései és válaszai
Budapest, Európai Unió Munkacsoport Közhasznú Diákegyesület, 2003
4. Hoványi Gábor: Kis- és közepes nagyságú vállalatok útja az Európai Unióba és az információs társadalom
Vezetéstudomány 1997/3. 35-42. oldal
5. Kállay László-Imreh Szabolcs: A kis-és középvállalkozás-fejlesztés gazdaságtana
Aula Kiadó, Budapest, 2004
6. KSH: Kis- és középvállalkozások a magyar gazdaságban. Helyzetkép és nemzetközi összehasonlítás
Budapest, 2002
7. Lajtai György: Az uniós csatlakozás és a magyarországi kisvállalkozások Európai füzetek 31.
A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa, 2003
8. Losoncz Miklós: Európai Uniós kihívások és magyar válaszok
Osiris Kiadó, Budapest, 2004

9. Lőrincz Vilmos: A KKV-k támogatása
Cégvezetés 2004. március, 134-138. oldal
10. Pakucs j. – Papanek G.: Magyar kis-közepes vállalatok innovációs
képességeinek fejlesztése
MISZ, 2002
11. Román Zoltán: Az EU – csatlakozás és a kis- és középvállalati szektor
Közgazdasági Szemle 1998/1. január, 69-83. oldal
12. Román Zoltán: Mit tanulhatunk az Európai Unió kisvállalati politikájából?
Gazdaság, Vállalkozás, Vezetés 1998/1-2. 40-43. oldal
13. Román Zoltán: A kis- és középvállalatok és az EU – csatlakozás
Magyarországon
Európai tükör 1998/3. Június, 23-30. oldal
14. Román Zoltán: A kis- és középvállalatok és a KKV-politika
Ipari Szemle 1998/4.
15. Román Zoltán: A kis- és középvállalatok és az EU – csatlakozás
Magyarországon
Európai tükör 1998/3. Június, 23 – 30. oldal
16. Román Zoltán: A Nemzeti Fejlesztési Terv és a kis- és középvállalatok
Európai Tükör 2003/6. 82-93. oldal
17. Román Zoltán: Az Európai Unió gyakorlata
Cégvezetés 1997/7. 101-104. oldal
18. Schifner Marianna: Vállalkozásfejlesztés az Európai Unióban
Európai füzetek 10.
A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a
Külügyminisztérium közös kiadványa, 2003

19. Szerb L.: Kisvállalati gazdaságtan és vállalkozástan
JPTE: Pécs, 2002

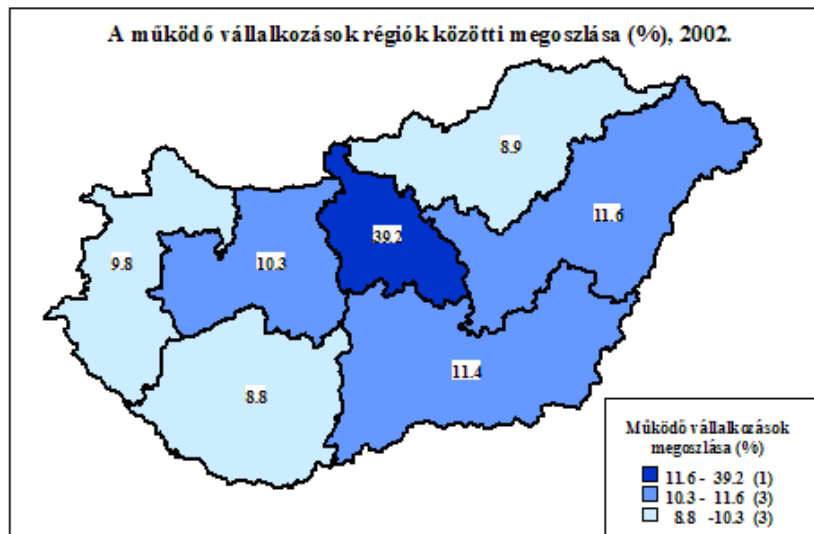
Mellékletek

1. melléklet

Téma	Beadási határidő
Pályázat falusi vendégfogadással foglalkozók részére	2007. 06. 30.
Kis- és középvállalkozások hitel-kamattámogatása határon túl	2007. 12. 31.
A kisvállalkozások versenyképességének fejlesztése, munkavállalói létszámuk növelése	2007. 06. 30.
Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése / GOP-2007-2.1.1/A	2007. 11. 30.

Forrás: <http://www.pafi.hu> (Letöltve: 2007. 03. 15.)

2. melléklet

Forrás: GKM Regionális Fejlesztési Főosztály, 2003

3. melléklet

A GVOP szerkezete

1. prioritás: Beruházás-ösztönzés

1. Az ipari és szolgáltatói szektor versenyképességének fejlesztése
2. Üzleti infrastruktúra fejlesztése
3. Pro-aktív beruházás-ösztönzési tanácsadás

2. prioritás: Kis- és középvállalkozások fejlesztése - A kis- és középvállalkozások műszaki-technológiai háttérének fejlesztése

1. Kkv-k műszaki-technológiai háttérének fejlesztése
2. A vállalkozói kultúra és ismeretek fejlesztése
3. Az együttműködés fejlesztése a vállalkozói szektorban

3. prioritás: Kutatás-fejlesztés, innováció

1. Alkalmazás-orientált kooperatív kutatási és technológia-fejlesztési tevékenységek támogatása
2. Közfinanszírozású és non-profit kutatóhelyeken a kutatás, a technológiatranszfer és kooperáció feltételeinek javítása
3. Vállalati K+F kapacitások és innovációs képességek erősítése

4. prioritás: Információs társadalom- és gazdaságfejlesztés

1. E-gazdaság fejlesztése, e-kereskedelem ösztönzése
2. Információs (digitális tartalom) iparág fejlesztése
3. Az e-közigazgatás fejlesztése
4. A szélessávú távközlési infrastruktúra bővítése

Forrás: <http://www.euoldal.hu/operativ/gvop/gvop.php> (Letöltve: 2007. 03. 18.)